

ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (LLM)

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Πάφος, Κύπρος

2015

Υποβληθείσα στη Νομική Σχολή Πανεπιστημίου Νεάπολις

σε μερική εκπλήρωση
των απαιτήσεων για την απόκτηση
του Πτυχίου του
LLM

ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ

Επιβλέπων Καθηγητής

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ

Κοσμήτορας

Καθηγητής ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΑΝΙΤΑΚΗΣ

Διευθυντής Προγράμματος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ευχαριστίες

Με τη βοήθεια και τις γνώσεις του κυρίου Γιώργου Παυλίδη, λέκτορα της σχολής μου κατάφερα να ολοκληρώσω την πτυχιακή μου εργασία. Θα ήθελα να τον ευχαριστήσω καθώς να ευχαριστήσω και τη σύζυγό μου Άντρη Νεάρχου και τα παιδιά μας Χάρις και Σωτήρη που με ενθάρρυναν και με στήριξαν στην όλη προσπάθεια που κατέβαλα για την ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Πρόλογος

Είναι κοινώς ομολογούμενο ότι η περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου είναι ευαίσθητη τόσο στον πολιτικό όσο και στον οικονομικό τομέα.

Ο συνεπής μελετητής της πολιτικής ιστορίας και της διεθνούς πολιτικής γνωρίζει πως ο διεθνής παράγων, ανεξαρτήτως πολιτειακής οργάνωσης και τύπου διεθνούς συστήματος, έχει επανειλημμένως καταγραφεί να παίζει ρόλο σε τέτοιες εξελίξεις. Αν δε έχει τύχει να μελετήσει στον Θουκυδίδη ή στον Ξενοφώντα τον αρχαιοελληνικό ανταγωνισμό και τη σύγκρουση Αθήνας και Σπάρτης, εκ των οποίων η μεν έφερνε στην εξουσία τούς «δημοκρατικούς» και η δε τούς «ολιγαρχικούς», ή να έχει παρακολουθήσει τον Ψυχρό Πόλεμο και τις ανάλογες με το ιδεολογικοπολιτικό στρατόπεδο εσωτερικές πολιτικές προσαρμογές των κρατών, τότε έχει μία φυσική παρόρμηση να αναρωτιέται ποιος ήταν ο ρόλος των ξένων δυνάμεων στα συγκεκριμένα γεγονότα. Η συγκεκριμένη προσέγγιση της αναζήτησης και του προβληματισμού, που στηρίζεται στη γνώση από το απώτατο έως το πρόσφατο παρελθόν, είναι η απαρχή για την ανά χείρας επιστημονική έρευνα.

Στην παρούσα εργασία ερευνάται το θέμα της Αραβικής Άνοιξης και το κατά πόσον αυτή προκλήθηκε ή, δεύτερον, ευνοήθηκε από το διεθνές σύστημα και πιο συγκεκριμένα από τις βασικές μονάδες του διεθνούς συστήματος, όπως οι Δυτικές μεγάλες δυνάμεις. Αντιστρόφως, δεν εξετάζεται ο οιοσδήποτε εσωτερικός ή άλλος παράγων ή αιτία, όπως ιδεολογία, θρησκεία, ηγεσίες, εθνικισμός, που μπορεί να προκάλεσε τις όποιες εξελίξεις στις αναφερθείσες χώρες.

Περίληψη

Στις απαρχές της, η «αραβική άνοιξη» τίνανε στον αέρα τις δυτικές προκαταλήψεις. Κλόνισε τα στερεότυπα του οριενταλισμού για τη δήθεν έμφυτη ανικανότητα των Αράβων να επινοήσουν ένα δημοκρατικό σύστημα και διέλυσε την πεποίθηση ότι δεν άξιζαν παρά να τους κυβερνούν διάφοροι δεσπότες. Όπως διαπιστώνεται από την έρευνα, τρία χρόνια μετά, το τοπίο έχει σκοτεινιάσει. Οι αβεβαιότητες παραμένουν στο ακέραιο όσον αφορά την έκβαση της διαδικασίας, η οποία μπαίνει στην τέταρτη φάση της.

Παρόλο που η «αραβική άνοιξη» εισέρχεται στον τέταρτο χρόνο της, πρέπει να θεωρείται αναμενόμενη η συνέχιση της εξωτερικής ανάμιξης στις τοπικές συγκρούσεις και η ενίσχυση των δηλητηριωδών συνεπειών τους. Οι γεωπολιτικές, θρησκευτικές και ιδεολογικές διαχωριστικές γραμμές διαπερνούν πια ολόκληρη τη Μέση Ανατολή. Μόνο σταματώντας να αναμειγνύεται στις αραβικές επαναστάσεις μπορεί ο εξωτερικός κόσμος να τις βοηθήσει να αναζωογονηθούν.

Από την μελέτη που προέκυψε μέσα από την εργασία αυτή θα διαπιστώσει κάθε παρατηρητής ότι οι αραβικοί λαοί δεν αντιλαμβάνονται πια τον εαυτό τους ως μάζες υπηκόων, αλλά ως δυνάμεις πολιτών που δικαιούνται σεβασμό και ελεύθερη έκφραση. Όταν αναδυθεί ένα νέο κύμα ξεσηκωμού, θα είναι πιο αυθόρμητο, πιο εκρηκτικό και με μεγαλύτερη διάρκεια. Οι Άραβες πολίτες υπήρξαν μάρτυρες ακραίων λύσεων, στις οποίες οι κυβερνήσεις τους είναι έτοιμες να καταφύγουν για να διατηρηθούν στην εξουσία. Τα καταπιεστικά καθεστώτα γνωρίζουν καλά την αποφασιστικότητα των μαζών να τα «απαλλάξουν» από τα καθήκοντά τους. Στα συμπεράσματα διαγράφεται έντονα η πεποίθηση ότι η «αραβική άνοιξη» δεν έχει πει την τελευταία της λέξη.

Syllabus

The beginning of "Arab spring" blew away western prejudices. Shook the stereotypes of orientalism that supposedly innate the inability of Arabs to devise a democratic system and shattered the believes that they deserve rather than the rule several despots. Three years later, the landscape has darkened. Uncertainties remain full in the outcome of the process, which ushered the fourth phase.

Although the "Arab spring" was entering the fourth year, continued external mixing is expected to be considered in local conflicts and the strengthening of their poisonous effects. The geopolitical, religious and ideological dividing lines run longer throughout the Middle East. Only stopping interfering in Arab revolutions can the outside world help them regenerate.

The study which resulted from this work finds every observer of the Arab people does not perceive themselves as masses nationally, but as forces of citizens entitled to respect and freedom of expression. When a new wave of rebellion emerge, it will be more spontaneous, more explosive and more lasting. The Arab citizens have witnessed extreme solutions which their governments are willing to resort to remain in power. Repressive regimes are well aware of the determination of masses to "exempt" from their duties. The conclusions detected show strong belief that "Arab spring" has not said its last word.

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	1
Περίληψη.....	2
Περιεχόμενα.....	4
Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο 1: Η Αραβική άνοιξη στις χώρες του Μαγρεμπ – Η διάσταση της ασφάλειας.....	7
Κεφάλαιο 2: Οι μεγάλες δυνάμεις και η έναρξη της Αραβικής Άνοιξης	21
Κεφάλαιο 3: Οι μεγάλες δυνάμεις και η εξέλιξη της Αραβικής Άνοιξης	25
Κεφάλαιο 4: Η Αραβική άνοιξη μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	41
Συμπεράσματα.....	43
Βιβλιογραφία	48

Εισαγωγή

Ως “Αραβική Άνοιξη” εκλαμβάνονται τα γεγονότα που οδήγησαν στις εξεγέρσεις και στις κυβερνητικές διαφοροποιήσεις στην Τυνησία, στη Λιβύη και στην Αίγυπτο. Τα εν λόγω γεγονότα δεν είναι όμοια, δεν ακολούθησαν τις ίδιες διαδικασίες, δεν είχαν την ίδια εξέλιξη, ούτε και την ίδια ακριβώς κατάληξη. Υπάρχουν, όμως, και κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους. Το πρώτο είναι ότι γεωγραφικά έλαβαν χώρα σε κράτη της Βορείου Αφρικής, στα οποία κυριαρχεί το Αραβικό στοιχείο και το Ισλάμ¹. Το δεύτερο είναι ότι χαρακτηρίστηκαν, σε διαφορετικό βαθμό, από έκρηξη και χρήση βίας. Το τρίτο είναι ότι κυριάρχησε το αίτημα για περισσότερη δημοκρατία, καλύτερη διακυβέρνηση και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το τέταρτο είναι ότι τις έννοιες της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τις αντιλαμβάνονταν διαφορετικά οι κάθε λογής συμμετέχοντες στις κινητοποιήσεις, στις εκλογές ή στις ένοπλες συρράξεις, όπως και διαφορετικά τις αντιλαμβανόταν ο μέσος, πλημμελώς ενημερωμένος, πολίτης της Ευρώπης ή της Βορείου Αμερικής. Το πέμπτο χαρακτηριστικό είναι το ενδιαφέρον άλλων δυνάμεων, περιφερειακών και μεγάλων, για τις εξελίξεις στις χώρες αυτές, καθώς, όπως είναι αυτονόητο, οι όποιες αλλαγές μπορούν να σημάνουν εξελίξεις, μπορεί να συνεπάγονται διαφοροποιήσεις στην εξωτερική συμπεριφορά των εν λόγω κρατών και ανακατατάξεις στη διεθνοπολιτική σκακιέρα της περιοχής. Τέλος, οι πολιτικές διεργασίες ούτε έχουν ολοκληρωθεί, ούτε θα ολοκληρωθούν σύντομα. Ένα τέτοιο φαινόμενο, εσωτερικών πολιτικών εξελίξεων, ασφαλώς συνιστά πρωταρχικώς αντικείμενο έρευνας της Πολιτικής Επιστήμης.

¹ Karen Elliot House, *On Saudi Arabia* (New York: Knopf, 2012).

Τα εσωτερικά πολιτικά φαινόμενα δεν συντελούνται σε ένα διεθνοπολιτικό κενό, ιδιαίτερα όταν διαδραματίζονται σε χώρες, όπως η Αίγυπτος, που είναι κρίσιμες για ζητήματα μεγάλου διεθνούς ενδιαφέροντος, όπως το Παλαιστινιακό, οι σχέσεις τής Δύσης με τον Αραβικό κόσμο και το Ισλάμ, η σταθερότητα του ενεργειακού ανεφοδιασμού τής Δύσης, η διεθνής τρομοκρατία. Η ανυπαρξία, λοιπόν, διεθνοπολιτικού κενού, το εκπεφρασμένο μεγάλο διεθνές ενδιαφέρον, καθώς και η έμμεση ή η άμεση και φανερή εμπλοκή ξένων παραγόντων στις διαφορετικές κατά χώρα διεργασίες τής Αραβικής Άνοιξης, αιτιολογούν τη συγγραφή και ύπαρξη του παρόντος κειμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΜΑΓΚΡΕΜΠ - Η διάσταση της ασφάλειας

Το Μαγκρέμπ, το οποίο σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις αποτελεί φυτώριο ακραίων οργανώσεων που στρέφονται εναντίων των Ευρωπαϊκών κοινωνιών ενώ παράλληλα το ενδεχόμενο βίαιων κοινωνικών και πολιτικών ανατροπών αποτελεί μια διαρκή πηγή ανησυχίας και για την Ελλάδα.

Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν αναλυθεί και διανεμηθεί την τελευταία δεκαετία, ο Ισλαμικός εξτρεμισμός που ενυπήρχε στα κράτη της Βόρειας Αφρικής, έχει παγκοσμιοποιηθεί και αποκτήσει στέρεες δομές και διαδικτύωση σε διάφορες περιοχές του πλανήτη και κυρίως σε Ευρωπαϊκά κράτη.

Οι ειδικοί πιστεύουν ότι η Αλ - Γκάιντα έχει συνάψει στενές σχέσεις με προϋπάρχουσες ακραίες ισλαμικές ομάδες στην Αλγερία, την Τυνησία και το Μαρόκο, μια χώρα στην οποία οι ισλαμιστές έχουν εξελιχθεί σε ισχυρή πολιτική δύναμη, με διττό στόχο: Ο πρώτος είναι η αποσταθεροποίηση των τοπικών κυβερνήσεων. Ο επόμενος είναι να χρησιμοποιηθεί η Βόρεια Αφρική ως βάση για την εξαπόλυση τρομοκρατικών χτυπημάτων στην Ευρώπη. Υπενθυμίζουν, μάλιστα, ότι η πολύνεκρη βομβιστική επίθεση στη Μαδρίτη το Μάρτιο του 2004 πραγματοποιήθηκε από ένα κατά βάση μαροκινό πυρήνα της Αλ - Γκάιντα.

Η Ουάσιγκτον, θορυβημένη από την ανάδυση αυτού του νέου μετώπου, ίδρυσε τη λεγόμενη Διασαχαριακή Αντιτρομοκρατική Συμμαχία (Trans-Sahara Counter-Terrorism Partnership) στην οποία συμμετέχουν 10 χώρες και έχει επενδύσει 80 εκατομμύρια δολάρια για τον εξοπλισμό και την αντιτρομοκρατική εκπαίδευση των τοπικών ενόπλων και αστυνομικών δυνάμεων, καθώς και για τη συλλογή πληροφοριών.

Η έρημος της Σαχάρας η οποία περικλείει το μεγαλύτερο μέρος του Μαγκρέμπ, αποτελεί ένα από τα κύρια σημεία προσοχής των διεθνών αρχών ασφαλείας σε σχέση με τη τρομοκρατική δράση.

Στις 13 Ιουλίου του 2005 και μόλις μερικές ημέρες μετά τις βομβιστικές επιθέσεις στο κέντρο του Λονδίνου, στην πρωτεύουσα της Μαυριτανίας έλαβε χώρα μία συνάντηση μεγάλης σημασίας μεταξύ ανώτερων στελεχών των υπηρεσιών πληροφοριών MI6, CIA, DGSE, από τη Βρετανία, ΗΠΑ και Γαλλία αντίστοιχα. Στη συνάντηση συμμετείχαν και εκπρόσωποι της Αλγερίας, του Μαλί, της Μαυριτανίας, του Μαρόκου και του Νίγηρα. Το κύριο θέμα προς συζήτηση ήταν η αντιμετώπιση της « Αλ - Γκάιντα της Σαχάρας», γνωστή και ως Jama'a της ερήμου, η οποία από ότι εκτιμήθηκε έπαιξε ρόλο στη μεταφορά των εκρηκτικών που χρησιμοποιήθηκαν στο Λονδίνο. Συγκεκριμένα οι πληροφορίες ανέφεραν ότι τα πλαστικά εκρηκτικά που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονταν από τα Βαλκάνια (Κοσσυφοπέδιο) και μεταφέρθηκαν στην Αγγλία μέσω των καραβανιών που ήλεγχαν οι Ισλαμιστές στη Σαχάρα και από εκεί στην Ισπανία.

Οι τρομοκράτες συνεργάζονται με τις φυλές των Τουαρέγκ, ενώ εξασφαλίζουν εισοδήματα μέσω του λαθρεμπορίου ναρκωτικών και όπλων. Ο Mukhtan bin Mukhtar (Ο μονόφθαλμος) θεωρείτε ως ο αρχηγός αυτής της ομάδας των τρομοκρατών. Πρέπει να σημειωθεί ότι η κάλυψη που παρέχουν τα καραβάνια της ερήμου και η αμφίεση με επικάλυψη ολόκληρου του προσώπου με το χαρακτηριστικό μπλε ύφασμα, παρέχει ανωνυμία και διευκολύνει την μετακίνηση υπόπτων.

Επιπλέον ένας από του κυριότερους πόρους των τρομοκρατών που διακινούνται στη Σαχάρα είναι το λαθρεμπόριο κάνναβης από το Μαρόκο στην Ισπανία και ειδικότερα στη πόλη της Μάλαγα.

Η Βόρεια Αφρική από τη δεκαετία του '80 αποστέλλει μαχητές Μουτζαχεντίν σε «Ιερούς πολέμους» υπέρ του Ισλάμ στο Αφγανιστάν, τη Τσετσενία, τη Βοσνία, το Κόσσοβο και το Ιράκ. Ακόμα ο εμφύλιος πόλεμος της Αλγερίας που κόστισε 150.000 ζωές της δεκαετία του '90 και 30 δις. Δολάρια γονατίζοντας την κοινωνική δομή του κράτους , εκπαίδευσε μία ολόκληρη γενιά μαχητών πολλοί εκ των οποίων έχουν καταφύγει στην Ευρώπη. Αναφορές της γερμανικής υπηρεσίας πληροφοριών που είδαν το φως το 2006 αναφέρουν ότι υπάρχουν περίπου 5.500 ακραίοι ισλαμιστές στη χώρα έτοιμη για τρομοκρατική δράση, εκ των οποίων το 30% προέρχονται από τη Βόρειο Αφρική και κυρίως από Αλγερία και Μαρόκο.

Στην Αλγερία δρουν δύο οργανώσεις, η GIA και το Salafist Group for Preaching and Combat (GSPC).

Η πρώτη ομάδα ήταν ο κυρίως αντίπαλος της Αλγερινής κυβέρνησης κατά τον εμφύλιο πόλεμο αλλά σε μεγάλο βαθμό εξαρθρώθηκε με τις αλληπάλληλες δολοφονίες των στελεχών της από τον Αλγερινό στρατό.

Η GSPC ιδρύθηκε το 1998 με την υποστήριξη της Αλ - Γκάιντα και έχει πλούσια δράση. Ο σκοπός της είναι η δημιουργία ενός πλήρους ισλαμικού καθεστώτος στην Αλγερία και η εκδίκηση εναντίων των απίστων πρωτίστως των Ευρωπαίων.

Το 2003, απήχθησαν 32 τουρίστες κυρίως Γερμανοί και το Βερολίνο αναγκάστηκε να πληρώσει 5 εκ.. Ευρώ για την απελευθέρωση τους. Ο αρχηγός του GSPC Amari Saifi, γνωστός και ως Abderrezak Para, χρησιμοποίησε τα λύτρα για αγορά οπλισμού και στρατολόγηση νέων μελών στην Μαυριτανία και το Τσαντ όπου και συνεργάζεται αργαστά με τη Jama'a της ερήμου, με τη δεύτερη να αναλαμβάνει ρόλο λογιστικής υποστήριξης.

Το 2004 η αντάρτικη ομάδα του Τσαντ, Movement for Democracy and Justice in Chad (MDJC), απήγαγε το Amari Saifi, πιθανότατα μετά από προτροπή του Καντάφι που έχει υπό την επιρροή του τη συγκεκριμένη ομάδα. Προωθήθηκε στη Λιβύη και από εκεί στην Αλγερία όπου καταδικάστηκε σε ισόβια και είναι φυλακισμένος σε μία άγνωστη τοποθεσία.

Η οργάνωση αμέσως μετά τη σύλληψη όρισε ως νέο αρχηγό τον Abou Mossab Abdelouadoud, ο οποίος γεννήθηκε το 1971 στο Αλγέρι, είναι απόφοιτος πολυτεχνικής σχολής και θεωρείται ειδικός στα εκρηκτικά. Το 2005 οι τρομοκρατικές οργάνωσαν εκστρατεία τρόμου δολοφονώντας δεκάδες πολίτες σε τυφλές βομβιστικές επιθέσεις στο Αλγέρι και την πόλη Οράν ενώ τον Ιούλιο του 2005 επιτέθηκαν σε μεθοριακό σταθμό στο έδαφος της Μαυριτανίας σκοτώνοντας 15 στρατιώτες και τραυματίζοντας άλλους 17.

Τη διετία 2006-08 δολοφόνησαν δεκάδες αστυνομικούς και απλούς πολίτες σε μαζικές επιθέσεων στα περίχωρα των μεγάλων πόλεων της χώρας, παρά τα δραστικά μέτρα ασφαλείας που παρέχει η Αλγερινή αστυνομία μέσω των ειδικών μονάδων των λεγόμενων «Μαυροπρόσωπων» λόγω της χρησιμοποίησης της μπαλακλάβας από τους άνδρες αυτών των ειδικών επιχειρήσεων που είναι περιώνυμη για τη σκληρότητα που επιδεικνύουν στους ισλαμιστές.

Επίσης, πρέπει να αναφερθεί σε σχέση με τη Μαυριτανία, ότι θεωρείται ως μία από τις χώρες που έχει προσφέρει το ελεύθερο για τις κινήσεις των Δυτικών αρχών πληροφοριών αλλά και ειδικών δυνάμεων με αποτέλεσμα να έχει στοχοποιηθεί από τους εξτρεμιστές. Στις αρχές του 2008 έκρηξη με απώλειες σημειώθηκε στη

Πρεσβεία του Ισραήλ στη Μαυριτανία η οποία σύμφωνα με πολλές αξιόπιστες πηγές αποτελούσε κέντρο συλλογής πληροφοριών για το Μαγκρέμπ από τις υπηρεσίες του Τελ Αβίβ.

Ένα ακόμη αξιοσημείωτο γεγονός είναι η φαινομενική διάσπαση της GSPC σε πολλαπλές ομάδες με τις επωνυμίες: The Organization of Al Qaeda in the land of the Berbers, Al Qaeda of the Jihad in Algeria, Groupe Salafiste Libre και άλλες. Οι εμφανίσεις αυτών των ομάδων έγινε μεταξύ Δεκεμβρίου 2004 και Μάιου 2005 αποπροσανατολίζοντας τις διεθνείς αρχές. Από ότι έχει γίνει γνωστό μέχρι στιγμής ο σκοπός ήταν αυτός ακριβώς και στην πραγματικότητα οι οργανώσεις αυτές είναι απλώς συγκοινωνούντα δοχεία με κοινούς διαχειριστές, Αλγερινής κυρίως καταγωγής.

Ένα τρίτο σημείο, είναι η στρατολόγηση υποψηφίων τρομοκρατών στη Σαχάρα από μακρινές χώρες όπως η Υεμένη και η Συρία οι οποίοι συρρέουν εκεί, πολλές φορές αφότου ήδη έχουν πολεμήσει στο Ιράκ και έχουν αποκτήσει αξιόλογη πολεμική πείρα.

Για τις Ευρωπαϊκές χώρες οι Αλγερινοί τρομοκράτες αποτελούν διαρκή πηγή ανησυχίας. Το 2005 ο Mohamed Meguerba συνελήφθη στο Αλγέρι με τη κατηγορία ότι σκόπευε να δηλητηριάσει το Λονδίνο με την ισχυρή τοξική ουσία «Ρίσιν». Ο ίδιος είχε πολεμήσει στο Αφγανιστάν και διάμενε επί έτη στην Αγγλία όπου σκόπευε να απαλείψει το ρισίν μαζί με κρέμα χεριών και να το απλώσει σε εκατοντάδες οχήματα σε πάρκινγκ της πόλης. Με αυτό τον τρόπο η ουσία θα διαχεόταν σε χιλιάδες κατοίκους με αποτέλεσμα τρομερές απώλειες. Εάν και κατάφερε να διαφύγει από την Βρετανική επικράτεια, συνελήφθη μετά από πληροφορίες της Γαλλικής υπηρεσία πληροφοριών που συντόνισε την επιχείρηση στο Αλγέρι.

Το 2003 ένας άλλος Αλγερινός ο Kemal Burgass, συνελήφθη στο Λονδίνο κατηγορούμενος για δολοφονία αστυνομικού της αντιτρομοκρατικής ομάδας που τον παρακολουθούσε. Στη συνέχεια αποκαλύφθηκε ότι ο ίδιος αποτελούσε το συντονιστή ομάδας 100 ατόμων, κυρίως Βορειοαφρικανών που ήταν έτοιμοι να χτυπήσουν το Λονδίνο και το Παρίσι με βιολογικά όπλα και συγκεκριμένα τους υπόγειους σιδηρόδρομους των δύο πόλεων όπως και το πύργο του Άιφελ. Η ομάδα διατηρούσε εργαστήριο βιολογικών υλικών σε ένα μικρό διαμέρισμα στο Βόρειο Λονδίνο σε περιοχή με έντονη Τουρκική παρουσία και εκτιμάται ότι αποφευχθεί τη τελευταία στιγμή μια ανείπωτη τραγωδία με θύματα αθώους πολίτες.

Σε γενικές γραμμές οι Αλγερινή τρομοκράτες θεωρούνται από τους πλέον αδίστακτους και επικίνδυνους στην Ευρώπη και η παρακολούθηση των τάσεων που αναπτύσσονται στην Αλγερινή κοινωνία αφορά άμεσα και τις Ευρωπαϊκές χώρες.

Στο Μαρόκο η τρομοκρατική δράση διακρίνεται από την αποκεντρωμένη και χαλαρή δομή της, όπως και τη νόμιμη δράση οργάνωσεων με τρομοκρατικά παρακλάδια.

Οι κυριότερες νόμιμες εξτρεμιστικές οργανώσεις είναι οι: Hizb Al-Adala, Jama'at Al-Adl wal Ihsan, και παράνομη η Salafiyia Jihadiya. Υπάρχουν δεκάδες άλλες οι οποίες δρουν αυτόνομα χωρίς να συντονίζονται από κάποιο κέντρο.

Τη δεκαετία του '90 οι παραπάνω οργανώσεις ίδρυσαν μία πλειάδα φιланθρωπικών σωματείων αποκτώντας ρίζες στον πληθυσμό ενώ κράτησαν απόσταση από την Αλ -Γκάιντα προτιμώντας τη τοπική δυναμική παρά τη διεθνή διακλάδωση. Ως αποτέλεσμα οι διεθνείς αρχές γνωρίζουν λίγα σχετικά για τις επιδιώξεις και διασυνδέσεις των ομάδων αυτών. Από τις αρχές του 2000 και άμα το θάνατο του Βασιλέα Χασάν του Μαρόκο και την ανάδειξη του διαδόχου Μοχάμεντ του 6ου στο θρόνο, υπήρξε έντονη και βίαιη δραστηριοποίηση των ισλαμιστών.

Το Μαρόκο είναι χώρα με συγκεντρωτικό χαρακτήρα της κρατικής δομής και ο θάνατος του μονάρχη που διοικούσε με σιδερένια γροθιά το κρατικό μηχανισμό, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία φυγόκεντρων τάσεων τη περίοδο του θανάτου και μέχρι τη σταθεροποίηση του νέου βασιλέα.

Η Salafiyya Jihadiya, απέκτησε ιδιαίτερη δυναμική τη τελευταία δεκαετία όταν επεκτάθηκε στο εξωτερικό και ήρθε σε επαφή με τους Αιγυπτίους θρησκευτικούς ηγέτες Sayyid Qutb, Shaykh Umar Abd Al-Rahman, Abu Qatada οι οποίοι έφεραν σε επαφή την ομάδα με την ηγεσία της Αλ - Γκάιντα όπως και εξτρεμιστές ιμάμηδες στο Λονδίνο. Οι Μαροκινές αρχές υπολογίζουν ότι υπάρχουν 400 υποψήφιοι βομβιστές αυτοκτονίες στις τάξεις της οργάνωσης και 12 αρχηγοί που κατοικοεδρεύουν στη Ταγγέρη και τη Καζαμπλάνκα.

Επίσης υπάρχει σύνδεση με ακραία στοιχεία της Σαουδικής Αραβίας και το 2002 συνελήφθησαν υπήκοοι από αυτό το κράτος που σχεδίαζαν με Μαροκινούς να επιτεθούν σε εμπορικά πλοία που διασχίζουν τα στενά του Γιβραλτάρ. Επιπλέον η πολύνεκρη επίθεση στη Καζαμπλάνκα το 2003 με 45 νεκρούς κυρίως πολίτες Δυτικών χωρών οργανώθηκε από αυτή την οργάνωση σε συνεργασία με άλλους πυρήνες τρομοκρατών.

Είναι ενδιαφέρον να ειπωθεί, ότι το Μαρόκο εάν και δεν διακρίνεται σε πολιτικό επίπεδο από ισλαμιστικές τάσεις, έχει παρόλα ταύτα επηρεαστεί από τις ακραίες ιδεολογίες σε πρωτογενές κοινωνικό επίπεδο. Σύμφωνα με έρευνες Αμερικανικών πανεπιστημίων το 2004, το 45% των Μαροκινών έχει θετική γνώμη για τον Μπιν Λαντεν, ενώ σύμφωνα με το υπουργείο εσωτερικών της χώρας, υπάρχουν 3.000 τρομοκράτες που διαφεύγουν από τις αρχές, παρά τις 5.000 συλλήψεις που έγιναν αμέσως μετά τις επιθέσεις στη Καζαμπλάνκα.

Τη παρούσα περίοδο το εξτρεμιστικό κίνημα στο Μαρόκο διακρίνεται για τη συγκεκαλυμμένη δράση του λόγω της έντονης αστυνομικής καταστολής. Επίσης έχει διασπαστεί σε δύο κυρίως τάσεις, μία θεολογική που αποτελείται από ιμάμηδες και δρα στην επαρχία και μία που αποτελείται από ομάδες εγκληματιών που εμπλέκονται στο λαθρεμπόριο κάνναβης και διακρίνονται για τις τυφλές επιθέσεις τους. Εάν και οι τουριστικές περιοχές φυλάσσονται καλά από τις τοπικές αρχές, οι ξένοι επισκέπτες είναι καλό να είναι πληροφορημένοι για τις περιοχές που θα επισκεφτούν και να μην αποτολμούν εξορμήσεις σε μη τουριστικές περιοχές.

Οι Μαροκινοί τρομοκράτες στην Ευρώπη δρουν όπως και οι Αλγερινοί σε συνδυασμό με άλλες εθνοτικές μουσουλμανικές κοινότητες στα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα.

Ο Zacharia Moussaoui και ο Mounir al-Motassadeq, είναι δύο Μαροκινοί μετανάστες που ζούσαν στη Γερμανία και συμμετείχαν στην προετοιμασία της 11/9, από τη λεγόμενη «Κυψέλη του Αμβούργου». Επίσης στο Τορίνο ο Ιμάμης Μαροκινής

καταγωγής Bourki Bouchta οργάνωσε εξτρεμιστικές ομάδες και καλούσε ιερό πόλεμο εναντίων της Ιταλίας και τελικά απελάθηκε το 2006 από τις αρχές. Το 2005 οι Σερβικές αρχές συνέλαβαν τον Μαροκινό υπήκοο Abdelmajid Bouchar και στη συνέχεια τον εκδώσανε στην Ισπανία ως συμμετοχο στις επιθέσεις τον Μάρτιο του 2004 στο μετρό της Μαδρίτης.

Ο τρομοκράτης αυτός είχε διαφύγει στα Βαλκάνια και βρήκε προσωρινά προστασία από τις εξτρεμιστικές κοινότητες των Βοσνίων Μουσουλμάνων. Χάρης τις Βόσνιο-Σερβικές αρχές ασφαλείας εντοπίστηκε και υπάρχουν φήμες που δεν έχουν ακόμα διασταυρωθεί ότι θα επιχειρούσε να κατέλθει μέσω Σκοπίων στην Ελλάδα και από εκεί να διαφύγει στη Μέση Ανατολή.

Στη Λιβύη το καθεστώς του Καντάφι έχει καταφέρει σε μεγάλο βαθμό να ελέγξει τις τρομοκρατικές ομάδες ισλαμικής υφής που δρουν στη χώρα, εάν και Λίβυοι υπήκοοι έχουν κατά επανάληψη απασχολήσει τις Ευρωπαϊκές αρχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κράτος αυτό διατηρεί μια μάλλον εχθρική στάση έναντι των λοιπών θρησκευμάτων. Στη Βεγγάζη πάλαι ποτέ κέντρο Ελληνικών και Ιταλικών κοινοτήτων λειτουργεί μία μόνο Ελληνορθόδοξη εκκλησία η οποία στην ουσία είναι ένα παλιό κτίσμα σε ένα παράδρομο στο κέντρο της πόλης χωρίς κανένα Χριστιανικό έμβλημα προκειμένου να μη «Προκαλεί το κοινό αίσθημα», ενώ οι δημόσιες εκφράσεις άλλης θρησκείας πλην της μουσουλμανικής θέτουν σε κίνδυνο τους πολίτες που προβαίνουν σε αυτές.

Στη Λιβύη το κύριο κέντρο δράσεις των τρομοκρατών είναι τα Νοτιοδυτικά σύνορα με την Αλγερία, βαθιά μέσα στην έρημο της Σαχάρας. Υπάρχει συνεργασία με τους Αλγερινούς, ενώ το 2004 οι ειδικές δυνάμεις του Λίβυου στρατού κατάφεραν μετά από πολύωρη μάχη να εξουδετερώσουν πολλούς στη περιοχή Τιμπέστι όπου και αποκαλύφθηκε αξιόλογος οπλισμός που προερχόταν από τη μαύρη αγορά και είχε μεταφερθεί από τους Τουαρέγκ της ερήμου μέσω των ατελείωτων ανθρωπίνων δικτύων και καραβανιών που ξεκινούν από την Ερυθρά Θάλασσα και ενώνουν την Αραβική Χερσόνησο με τη Σαχάρα και στη συνέχεια με τα όρη του Άτλαντα στο Μαρόκο και εν συνεχεία στην Ιβηρική Χερσόνησο και την Ευρωπαϊκή Ήπειρο. Συνεπώς η σταθερότητα του Κανταφικού καθεστώτος είναι προς το συμφέρον της ΕΕ, καθότι τυχόν αποσταθεροποίηση θα φέρει με αρνητικό τρόπο πιο κοντά τους σκληροπυρηνικούς της Μέσης Ανατολής με τις Ευρωπαϊκές πόλεις μέσω του πλέον αφιλόξενου άξονα, αυτού της Σαχάρας που δεν δύναται να ελεγχθεί. Ο άλλος δρόμος

μεταφοράς ανθρώπων και εκρηκτικών είναι ο λεγόμενος Βαλκανικός, που οδηγεί από τη Τουρκία-Βαλκάνια στη Κεντρική Ευρώπη.

Υπάρχει συνεργασία κυρίως μεταξύ των Ιταλικών αρχών με τους Λίβυους που έχει αποδώσει άμεσα αποτελέσματα. Το 2005 14 άτομα Βορειοαφρικανικής καταγωγής συνελήφθησαν στις πόλεις Κρεμόνα, Μπέργκαμο και Μιλάνο τα οποία λειτουργούσαν παράλληλα ως λαθρεμπορικό δίκτυο και ως πυρήνας της Αλ - Γκάιντα. Η αρχική τους βάση ήταν στην Λιβύη και οι πληροφορίες των εκεί αρχών συνετέλεσαν στην εξάρθρωση αυτού του δικτύου.

Η Λίβυα τρομοκρατική δράση στην Ευρώπη δεν είναι αξιόλογη, παραδόξως σε σχέση με τα υψηλόβαθμα στελέχη Λιβυκής καταγωγής που έχουν είτε συλληφθεί είτε σκοτωθεί στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ. Προ διετίας οι Γερμανικές ειδικές δυνάμεις της Αστυνομία συνέλαβαν Λίβυο υπήκοο στην Καρλσρούη που ετοιμαζόταν να καταφύγει στο Ιράκ και να γίνει βομβιστής αυτοκτονίας. Ο σημαντικότερος λόγος διατήρησης χαμηλού προφίλ των υπηκόων αυτής της χώρας, είναι η ύπαρξη ενός ισχυρού δικτύου πληροφοριών του Καντάφι εντός των Ευρωπαϊκών κρατών που συνεργάζεται στον εντοπισμό αλλά και στην αποτροπή επιθέσεων από κατοίκους της χώρας του.

Οι τάσεις που διαμορφώνονται αυτή την περίοδο στη Σαχάρα είναι η ολοένα και εντεινόμενη δράση των ακραίων ισλαμιστών νοτιότερα και συγκεκριμένα στη Μαυριτανία μέσω της οργάνωσης Reform Knights, η οποία αποτελείται από μέλη της φυλής Kounta. Επίσης στο Τσαντ υπάρχει διάυλος συνεργασίας μεταξύ των εκεί εξτρεμιστών και των Αράβων του Χαρτούμ οι οποίοι κατηγορούνται για τη γενοκτονία των μαύρων Σουδανών του Νταρφούρ. Αυτοί υποστηρίζονται από τη

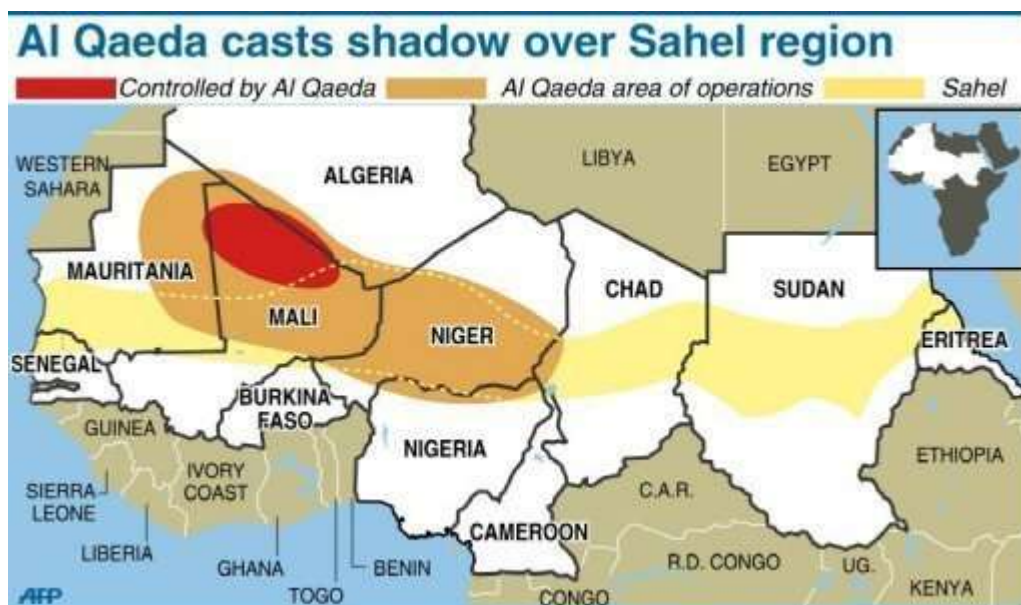
Σαουδική Αραβία σε ένα παίγνιο υψηλής πολιτικής με σκοπό την επέκταση της επιρροής του Ριάντ σε δύο κομβικά γεωπολιτικά χώρες της Αφρικής που όποιος τις ελέγχει αποκτά δίοδο στην Αιθιοπία, Ζαΐρ, Νιγηρία και φυσικά σε ολόκληρο το Μαγκρέμπ.

Η ΕΕ έχει ήδη αποστείλει ειρηνευτική στρατιωτική αποστολή εκεί, αλλά οι μέχρι τώρα πληροφορίες ομιλούν για κυριαρχία σε αχανείς εκτάσεις των ισλαμιστών οι οποίοι είναι εξοπλισμένοι με τζιπ Τογιότα και αντιαρματικές ρουκέτες τα οποία οι Αμερικανικές αρχές έχουν διαρρεύσει ανεπίσημα στο τύπο ότι δόθηκαν από τους Σαουδάραβες.

Σε ότι αφορά την Ευρώπη οι διαμάχες σε αυτή τη καρδιά της Σαχάρας έχουν έμμεση επίδραση σε θέματα λαθρομετανάστευσης καθώς μάζες ανθρώπων διακινούνται προς το Βορά με σκοπό το προσπορισμό παράνομου κέρδους, όπως επίσης και κάτι ακόμα που έχει διέλθει της προσοχής: Για πρώτη φορά στην ιστορία, λόγω της τεχνολογίας (Νέοι δρόμοι, τηλεπικοινωνίες, κτλ), αλλά και της ανάμειξης τρίτων χωρών, ενώθηκε σε μεγάλο βαθμό γεωοικονομικά το κέντρο της «Μαύρης Αφρικής» δηλαδή το Ζαΐρ με τη Σαχάρα και τη Μεσόγειο. Συνεπώς από εδώ και στο εξής αναταραχές σε αυτό το σημείο του πλανήτη που είναι ένα ενδημικό φαινόμενο θα συντελούν στην αυξανόμενη είσοδο λαθρομεταναστών στις Μεσογειακές ακτές από 6 έως 18 μήνες αργότερα αναλόγως των διαδρομών που θα επιδιώξουν οι δουλέμποροι. Παράλληλα μπορεί να εκτιμηθεί ότι θα υπάρξει (Εάν δεν έχει γίνει ήδη) στρατολόγηση μαύρων Αφρικανών από Άραβες με σκοπό τη διεξαγωγή τρομοκρατικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη.

Σε γενικότερο επίπεδο, πρέπει κανείς πρώτα να διαπιστώσει ότι οι πιο κερδισμένοι της Αραβικής Άνοιξης ήταν μετριοπαθή ισλαμικά κόμματα. Ιδιαίτερα στην Τυνησία, και το Μαρόκο όπου κέρδισαν τις εκλογές με μεγάλη πλειοψηφία. Στη Λιβύη, στις 24 Οκτωβρίου 2011, ο επικεφαλής του CNT δήλωσε ότι η Σαρία (Chariaa), δηλαδή ο Ισλαμικός νόμος, είναι η κύρια πηγή της νομοθεσίας στη νέα Λιβύη.

Το ισλαμιστικό κύμα μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους λόγους. Εκφράζει την ανάγκη για αλλαγή και την επιθυμία για περισσότερη δημοκρατία, χωρίς να ικανοποιεί τα περισσότερα από τα αιτήματα των διαδηλωτών: περισσότερη ελευθερία, καταπολέμηση της διαφθοράς, του νεποτισμού και της κοινωνικής ανισότητας. Αλλά τα κόμματα της δεξιάς ή της αριστεράς που έχουν κυβερνήσει τις χώρες του Μαγρέμπ για δεκαετίες, δεν είχαν ικανοποιητικά αποτελέσματα, ούτε έφεραν πολιτική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, και για το λόγο αυτό «τιμωρήθηκαν» από τους ψηφοφόρους. Από την άλλη πλευρά, τα ισλαμικά κόμματα έχουν πάντα μια πολιτική εγγύτητας έναντι των φτωχών. Σε γενικές γραμμές όσοι βασίζονται στο Ισλάμ είναι πολύ ισχυροί σε όλες τις χώρες του Μαγρέμπ, και προκαλούν μια φυσική συμπάθεια προς εκείνους που τους υποστηρίζουν. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλες τις χώρες του Μαγρέμπ, υπάρχουν ριζοσπαστικά ισλαμικά κινήματα (τζιχαντιστές ή μεταρρυθμιστές), οι οποίοι βρίσκονται έξω από το πολιτικό παιχνίδι, και αποτελούν δυνητική απειλή για το μέλλον.

Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η κατάσταση της ασφάλειας διαφέρει από χώρα σε χώρα. Το Μαρόκο εξαιτίας της συναίνεσης που υφίσταται σχετικά με την μοναρχία, και της νίκης του ισλαμικού κόμματος στις τελευταίες εκλογές, θεωρείται ως η πιο σταθερή περιοχή. Είναι απίθανο να συμβούν εκεί σοβαρά γεγονότα που θα διασαλεύσουν τη δημόσια τάξη. Το ίδιο και στην Τυνησία, όπου η εκλογή της Συντακτικής Συνέλευσης και ο σχηματισμός νέας κυβέρνησης με επικεφαλής έναν μετριοπαθή ισλαμιστή, εκτιμάται ότι θα διαμορφώσει ένα ειρηνικό μέλλον.

Οι περιπτώσεις της Αλγερίας, της Μαυριτανίας και της Λιβύης είναι πιο προβληματικές. Παρά τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση της **Αλγερίας** μετά την αραβική άνοιξη, η κοινωνική κατάσταση παραμένει πολύ ανησυχητική. Ο Πρόεδρος Bouteflika είναι άρρωστος, και η διαδοχή σε περίπτωση θανάτου είναι άγνωστη, ιδίως λόγω του ότι η στρατιωτικοί εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό πολιτικό ρόλο στην Αλγερία. Τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών της 10ης Μαΐου 2012 αντιμετωπίστηκαν τόσο αρνητικά από τους Αλγερινούς ώστε ορισμένοι ξένοι αναλυτές πιστεύουν ότι αυτές θα είναι οι τελευταίες εκλογές που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του υφιστάμενου καθεστώτος. Σημειώνουν μάλιστα ότι αν υπήρχαν κάποιας ελπίδες να διατηρηθεί η δημοκρατία στη χώρα, οι εκλογές αυτές τις έσβησαν. Οι καταγγελίες για εκλογική νοθεία ήταν έντονες μόλις η κυβέρνηση ανακοίνωσε στις 11 Μαΐου ότι το ποσοστό συμμετοχής ήταν 42,9%, με τον συνασπισμό των κυβερνώντων κόμματος να κερδίζει τη συντριπτική πλειοψηφία. Η πράσινη συμμαχία των ισλαμικών κομμάτων κατηγόρησε την κυβέρνηση ότι «διαπράττει εκτεταμένη νοθεία».

Η περίπτωση της **Μαυριτανίας**, είναι επίσης προβληματική. Θυμίζουμε ότι από τους έξι προέδρους που έχουν αναλάβει την εξουσία από την ανεξαρτησία της, οι τέσσερις προήλθαν από στρατιωτικά πραξικοπήματα. Η κοινωνική και οικονομική κατάσταση είναι κακή. Από τον Οκτώβριο του 2011, έλαβαν χώρα διαπραγματεύσεις μεταξύ των κυβερνώντων κομμάτων και των κομμάτων της αντιπολίτευσης, χωρίς όμως να υπάρξουν απτά αποτελέσματα. Η κοινωνία της Μαυριτανίας υποφέρει επίσης από εθνοτικές αντιπαλότητες.

Η περίπτωση της **Λιβύης** είναι ακόμα πιο προβληματική δεδομένου ότι είναι απαραίτητο να αναβαθμιστεί το κράτος, μετά την ανατροπή του Kadhafi. Επιπλέον θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι φυλετικές αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις μεταξύ των πολιτοφυλάκων που δεν έχουν ακόμη αφοπλιστεί. Από τον Ιανουάριο του 2012,

έχουν ξεσπάσει δολοφονικές συγκρούσεις μεταξύ αντιπάλων ομάδων στην Τρίπολη. Είναι προφανές ότι η Λιβύη χρειάζεται απεγνωσμένα βοήθεια για να αποκατασταθεί η εσωτερική ειρήνη και η οικοδόμηση των κρατικών θεσμών.

Υπάρχουν και τα θέματα που αφορούν στην **Ένωση του Αραβικού Μαγρέμπ** που είναι γνωστή ως UMA (Union du Maghreb Arabe). Η τελευταία δημιουργήθηκε το 1989, με μέλη τις Αλγερία, Λιβύη, Μαυριτανία, Μαρόκο και Τυνησία. Σκοπός της είναι η ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των μελών της, η υλοποίηση της οικονομικής ενοποίησης (συμπεριλαμβανομένης της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, υπηρεσιών, αγαθών και κεφαλαίων), καθώς και ο συντονισμός των θέσεων των κρατών αυτών σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, με σκοπό τη διασφάλιση των συμφερόντων τους στην περιοχή και της πραγματοποίησης της αραβικής ενότητας. Δυστυχώς οι στόχοι της UMA δεν επιτεύχθηκαν, ενώ ακόμη τα χερσαία σύνορα μεταξύ Μαρόκου και Αλγερίας, είναι κλειστά.

Η κύρια αιτία της αποτυχίας της UMA οφείλεται στη σύγκρουση μεταξύ της Αλγερίας και του Μαρόκου, που ξεκίνησε το 1975 όταν το Μαρόκο προσάρτησε τη Δυτική Σαχάρα, μετά την αποχώρηση των Ισπανών. Η Λιβύη και η Αλγερία είχαν υποστηρίξει διπλωματικά, οικονομικά και στρατιωτικά την κίνηση «Πολισάριο». Η θέση του Μαρόκου έχει ενισχυθεί σε διεθνές επίπεδο από τότε που προτάθηκε το 2007 το σχέδιο του ΟΗΕ για αυτονομία της Σαχάρας υπό την κυριαρχία του. Στο μέτωπο της ασφάλειας, το Πολισάριο διατηρεί τα μέσα για να προκαλέσει μια νέα ένοπλη σύγκρουση με το Μαρόκο.

Οι γείτονες του Μαγρέμπ στον Βορρά και στο Νότο δεν είναι δυνατόν να παραμείνουν αδιάφοροι για ότι συμβαίνει στην περιοχή. Η Ευρώπη, ειδικότερα, είναι πολύ ανήσυχη για την κατάσταση στις χώρες του Μαγρέμπ. Στο μέτωπο της ασφάλειας, φοβάται μια νέα εισροή μεταναστών από τη νότια ακτή της Μεσογείου, αν η κατάσταση επιδεινωθεί. Μια τέτοια εισροή έχει ήδη λάβει χώρα το 2011 μετά την εξέγερση της Τυνησίας, οπότε χιλιάδες μετανάστες πέρασαν στο ιταλικό νησί Λαμπεντούσα. Η Ευρώπη ανησυχεί, επίσης, για τη διακίνηση ναρκωτικών και όπλων από το νότο, για τρομοκρατικές ενέργειες στο έδαφός της καθώς και για την ασφάλεια των υπηκόων της στην Αφρική. Η απειλή μεγαλώνει από το γεγονός ότι το Μαγρέμπ έχει καταστεί περιοχή διέλευσης μεταναστών προερχομένων από την υποσαχάρια Αφρική.

Μετά την εξέγερση στη Λιβύη, μεγάλα αποθέματα όπλων μεταφέρθηκαν στην περιοχή του Σαχέλ που εκτείνεται στην Μαυριτανία, το Μάλι, τη νότια Αλγερία, τη Μπουρκίνα Φάσο, το Νίγηρα και το Τσαντ. Τα όπλα αυτά είναι πιθανό να φθάσουν σε στοιχεία της Αλ-Κάϊντα ή AQIM (*Al-Qaida in the Islamic Maghreb*) το 2007, που αντικατέστησε την αλγερινή τρομοκρατική σαλαφιστική ομάδα GSPC (Salafist Group for Preaching and Combat). Η AQIM έχει οργανώσει στην περιοχή του Σαχέλ αρκετές βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας, ενέδρες και απαγωγές κυρίως Ευρωπαίων πολιτών. Στόχος της είναι να δημιουργήσει ισλαμικά καθεστώτα στις χώρες του Μαγρέμπ. χρηματοδοτούμενη κυρίως από τα λύτρα και το λαθρεμπόριο όπλων.

Στις περιοχές του Σαχέλ και του Μαγρέμπ οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν αναπτύξει σημαντικές πρωτοβουλίες, με στόχο να δώσουν τη δυνατότητα στις χώρες της ευρύτερης περιοχής της Σαχάρας να αντιμετωπίσουν προβλήματα όπως η τρομοκρατία και η διακίνηση όπλων. Στο πλαίσιο αυτό τέθηκαν δύο προγράμματα: αρχικά το 2002 το Pan Sahel Initiative (PSI) και στη συνέχεια το 2005 το Trans-Sahara Counterterrorism Initiative (TSCTI). Επίσης, για την καταπολέμηση της AQIM, η Αλγερία έχει δημιουργήσει από τον Απρίλιο του 2010 μια Επιτροπή Μικτού Επιχειρησιακού Επιτελείου που συμπεριλαμβάνει το Μάλι, τη Μαυριτανία και το Νίγηρα. Παράλληλα αντιτίθεται σε κάθε δυτική επέμβαση στην περιοχή, ενώ δεν προσκάλεσε το Μαρόκο να συμμετάσχει στην Επιτροπή.

Για να αντιμετωπίσει την απειλή από το νότο, η Ευρώπη ανέλαβε δράση σε δύο κατευθύνσεις: την ασφάλεια και την αναπτυξιακή βοήθεια. Η πτυχή της ασφάλειας για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης εκδηλώνεται με διάφορες μορφές: οικονομική βοήθεια για τις χώρες καταγωγής και διέλευσης, συμφωνίες επανεισδοχής, συνεργασία στην επιβολή του νόμου και την ανταλλαγή πληροφοριών. Ενδιαφέρον υπάρχει γενικότερα για το Φόρουμ 5+5 το οποίο υποστηρίζει την πτυχή της ασφάλειας, με τη συμμετοχή των πέντε χωρών του Μαγρέμπ από το Νότο και τις Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Μάλτα και Πορτογαλία από τον Βορρά. Το NATO θα μπορούσε να διαδραματίσει ένα ρόλο, στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η πρωτοβουλία του Μεσογειακού Διαλόγου που έχει αναπτύξει η Συμμαχία από το 1995, συμβάλλει καθοριστικά, αν και όχι χωρίς δυσχέρειες, στην συνεργασία και αλληλοκατανόηση.

Όσον αφορά στη συνιστώσα της αναπτυξιακής βοήθειας, αυτή προέρχεται κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση, που τη στηρίζει μέσω της Διαδικασίας της Βαρκελώνης, της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας, των συμφωνιών σύνδεσης ή των διμερών συμφωνιών με μεμονωμένες χώρες του Μαγρέμπ. Μετά την αραβική άνοιξη θα πρέπει να επανεξεταστεί το σύνολο της συνεργασίας μεταξύ της Ευρώπης και των χωρών του Μαγρέμπ καθώς και της ανάπτυξης της ασφάλειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οι μεγάλες δυνάμεις και η έναρξη της Αραβικής Άνοιξης

Τα γεγονότα που εντάσσονται στην Αραβική Άνοιξη πρωτοεμφανίστηκαν στην Τυνησία. Έκτοτε έγινε γνωστό ότι οι Δυτικές χώρες που αναμείχθηκαν και έπαιξαν κάποιο ρόλο στην εξέλιξη των γεγονότων ήταν: η Γαλλία, κυρίως στην Τυνησία· η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ, στη Λιβύη· και οι ΗΠΑ, κυρίως στην Αίγυπτο.

Για καμία από τις προαναφερθείσες χώρες δεν υπάρχουν στοιχεία από τα οποία να προκύπτει η άμεση ανάμειξη στην προετοιμασία και στην εκδήλωση των γεγονότων και μένει να προσδιορισθεί αν υπήρξε έμμεση εμπλοκή και τι είδους. Η έρευνα για το παρόν κεφάλαιο διεξήχθη στο σύνολο των ανακοινώσεων των Υπουργείων Εξωτερικών των ΗΠΑ, της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου από τον Ιανουάριο 2010 –δηλαδή, έναν ολόκληρο χρόνο πριν την έναρξη των γεγονότων– μέχρι τα τέλη Αυγούστου 2012. Καθ' όλη τη διάρκεια του 2010 δεν υπάρχει κάποιο στοιχείο από το οποίο να προκύπτει τυχόν ευθεία ανάμειξη.

Οι τοποθετήσεις του Υπουργείου Εξωτερικών και κυρίως του Προέδρου Ομπάμα όχι μόνο δεν δείχνουν ότι οι ΗΠΑ αντιδρούν ή θα αντιδρούσαν στην οποιαδήποτε εσωτερική αλλαγή στην Αίγυπτο, αλλά, αντιθέτως, θα την καλωσόριζαν ή θα την εύχονταν. Ουσιαστικά από το 2009 –το πρώτο έτος της θητείας του Μπαράκ Ομπάμα ο ίδιος ο Πρόεδρος των ΗΠΑ διαμορφώνει κλίμα στη Μέση Ανατολή, εξαγγέλλοντας τις απόψεις του σε θέματα δημοκρατίας στο ίδιο το Κάιρο. Στην εισαγωγή της ομιλίας του στο Πανεπιστήμιο του Καΐρου, ο Ομπάμα δηλώνει ότι βρίσκεται εκεί «για να αναζητήσει μία νέα αρχή στη σχέση μεταξύ των ΗΠΑ και των Μουσουλμάνων σε όλο τον κόσμο, μία σχέση που θα στηρίζεται στο αμοιβαίο συμφέρον και στον αμοιβαίο σεβασμό». Στη συνέχεια επιλέγει να αναπτύξει επτά σημαντικά σημεία της πολιτικής του, εκ των οποίων τα τρία πρώτα θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως αναμενόμενα. Ως πρώτο σημείο επιλέγει την αντιμετώπιση του «βίαιου εξτρεμισμού» και εξειδικεύει αναφερόμενος στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, στην προοδευτική μείωση της παρουσίας των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν, αλλά και στην αποχώρηση των Αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ μέχρι το 2012. Ως δεύτερο σημείο επιλέγει την επίλυση του Παλαιστινιακού με τη δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους, το οποίο θα συνυπάρχει με το Ισραήλ. Ως τρίτο σημείο αναπτύσσει το ζήτημα της διάδοσης των πυρηνικών όπλων και, φυσικά, εστιάζει στις

πυρηνικές φιλοδοξίες τού Ιράν. Το τέταρτο σημείο, όμως, αφορά τη δημοκρατία, στο οποίο στη συνέχεια προσθέτει τα θέματα των δικαιωμάτων της γυναίκας, τη θρησκευτική ελευθερία, καθώς και το δικαίωμα της οικονομικής ανάπτυξης και των ελευθεριών. Αφού διευκρίνισε ότι κανένα σύστημα διακυβέρνησης δεν μπορεί και δεν πρέπει να επιβάλλεται από ένα κράτος σε οποιοδήποτε άλλο, δηλώνει: «Τούτο δεν μειώνει την προσήλωσή μου σε κυβερνήσεις που εκφράζουν τη βούληση του λαού. Κάθε κράτος δίνει ζωή σε αυτήν την αρχή με το δικό του τρόπο, που στηρίζεται στις παραδόσεις τού λαού του.

Πιστεύω ακράδαντα ότι όλοι οι λαοί ποθούν την ελευθερία της έκφρασης και να έχουν λόγο στο πώς κυβερνώνται· την εμπιστοσύνη στο κράτος δικαίου και στην ίση απονομή της δικαιοσύνης· μία κυβέρνηση που λειτουργεί με διαφάνεια και δεν κλέβει από το λαό· την ελευθερία να ζουν όπως επιλέγουν. Αυτά δεν είναι απλώς Αμερικανικά ιδεώδη· είναι ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό το τελευταίο είναι σημαντικό, επειδή υπάρχουν κάποιοι που επικαλούνται τη δημοκρατία, όταν δεν ασκούν εξουσία· μόλις πάρουν την εξουσία, γίνονται αδίστακτοι στο να καταπιέσουν τα δικαιώματα των άλλων.

Σε μία χώρα όπου είναι γνωστό πως έχει τεθεί ζήτημα διαδοχής τού ηγέτη και πιστού φίλου των ΗΠΑ Μουμπάρακ, όπου είναι γνωστό πως υπάρχει ζήτημα με τη συνέχιση της εφαρμογής τού νόμου εκτάκτου ανάγκης από το κυβερνών κόμμα, όπου οι κατηγορίες για διαφθορά είναι πολλές και όπου είναι γνωστό πως η «Μουσουλμανική Αδελφότητα» έχει πολύ μεγάλη εκλογική επιρροή. Τι θα μπορούσε να σκεφτεί ο μέσος, ενεργός πολιτικά Αιγύπτιος, μέλος της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, Κόπτης Χριστιανός, μπλόγκερ, ακτιβιστής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Τι θα μπορούσε να σκεφτεί, όταν από τα πιο επίσημα χείλη δηλώνεται ότι οι ΗΠΑ δεν θα ακολουθήσουν την πολιτική που είχαν κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου στηρίζοντας αντιδημοκρατικά καθεστώτα, με μόνη την ιδιότητα ότι ήταν αντικομμουνιστικά, εκτός από το ότι ο Μουμπάρακ και το σύστημα εξουσίας του δεν θα έχουν τη στήριξη των ΗΠΑ, αν δεν προβούν σε αλλαγές; Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2010 και ενώ η Αίγυπτος ετοιμάζεται για τις εκλογές της Άνω Βουλής (Σούρα) την 1η Ιουνίου και τις κοινοβουλευτικές εκλογές στις 28 Νοεμβρίου και 5 Δεκεμβρίου 2010, η στάση των ΗΠΑ, με βάση τις τοποθετήσεις αρμόδιων Αμερικανών αξιωματούχων, εμπεδώνεται. Τον Ιανουάριο 2010, ο εκπρόσωπος τύπου

τού Υπουργείου Εξωτερικών σχολιάζει: «καλούμε την κυβέρνηση της Αιγύπτου να προστατεύσει τα δικαιώματα όλων στο να εκφράζουν ειρηνικά τις πολιτικές τους απόψεις και επιθυμίες για οικουμενικές ελευθερίες και να διασφαλίσει τη δίκαιη δίκη γι' αυτούς που κρατούνται». Τον Μάρτιο, ο Υφυπουργός Εξωτερικών δηλώνει: «θα θέλαμε να δούμε να αναδύεται μία πιο συμμετοχική πολιτική διαδικασία στην Αίγυπτο, μία που θα είναι πιο ανταγωνιστική και θα δίνει την ευκαιρία σε περισσότερους πολίτες να εμπιστεύονται και να έχουν την ευκαιρία να διαμορφώνουν το μέλλον της διακυβέρνησης σε αυτήν τη χώρα. Αλλά αυτές είναι αποφάσεις που τελικώς πρέπει να ληφθούν από την Αίγυπτο». Τον Απρίλιο, ο ίδιος δηλώνει: «Πιστεύουμε ότι όλοι οι Αιγύπτιοι πρέπει να έχουν έναν ουσιαστικό ρόλο να παίζουν σε μία ανοιχτή, διαφανή, συμμετοχική πολιτική διαδικασία. Αυτή η πίστη είναι κεντρική στο σύστημα αξιών μας, στην εξωτερική μας πολιτική, και πιστεύουμε ότι είναι στα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της Αιγύπτου. Γι' αυτό συνεχίζουμε να υποστηρίζουμε ελεύθερες και αμερόληπτες εκλογές στην Αίγυπτο και συνεχίζουμε να το καθιστούμε σαφές στην κυβέρνηση της Αιγύπτου». Τον Μάιο, η Υπουργός Εξωτερικών αντιδρά στην εξαγγελία της κυβέρνησης της Αιγύπτου για διετή παράταση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης: «αυτή η παράταση είναι λυπηρή με βάση τη δέσμευση της κυβέρνησης προς τον Αιγυπτιακό λαό το 2005». Και ο Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, ευρισκόμενος στην Αίγυπτο και μετά από συνάντησή του με τον Μουμπάρακ, δηλώνει: «στοιχεία όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ανάγκη να συνεχιστεί η προσπάθεια για μία ζωντανή κοινωνία πολιτών και πιο ελεύθερο πολιτικό ανταγωνισμό, είναι ζωτικά για την Αίγυπτο, ώστε να παραμείνει ισχυρή και να χρησιμεύσει ως μοντέλο στην περιοχή». Ο καταιγισμός δηλώσεων προς την ίδια κατεύθυνση συνεχίζεται και κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2010. Από τις είκοσι δηλώσεις που θα γίνουν σχετικά με τη χώρα αυτή από το Υπουργείο Εξωτερικών, οι δεκατέσσερις αφορούν τις εκλογές τού Νοεμβρίου, την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ανάγκη για εκδημοκρατισμό. Την επόμενη μέρα του πρώτου γύρου των εκλογών, το υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ δηλώνει: «Είμαστε απογοητευμένοι από αναφορές κατά την προεκλογική περίοδο για παρεμπόδιση προεκλογικών δραστηριοτήτων υποψηφίων της αντιπολίτευσης και συλλήψεις οπαδών τους, όπως και για παρεμπόδιση της πρόσβασης στα ΜΜΕ κάποιων φωνών της αντιπολίτευσης. Είμαστε, επίσης, δυσαρεστημένοι από αναφορές για παρεμβάσεις κατά την ημέρα των εκλογών και εκφοβισμό από τις δυνάμεις ασφαλείας. Αυτές οι παρατυπίες θέτουν σε αμφισβήτηση την εγκυρότητα και τη

διαφάνεια της διαδικασίας». Από τις παραπάνω επίσημες πηγές δεν προκύπτει, όπως αναφέρθηκε, ένδειξη άμεσης συμμετοχής στην οποιαδήποτε προετοιμασία της Αραβικής Άνοιξης στην Τυνησία, στη Λιβύη ή στην Αίγυπτο. Εκείνο που προκύπτει, όμως, είναι ένα διαφορετικό κλίμα στο διεθνές σύστημα, το οποίο οφείλεται στη διακηρυγμένη από τον ίδιο τον Πρόεδρο πολιτική των ΗΠΑ υπέρ τού εκδημοκρατισμού κρατών της Μέσης Ανατολής. Ειδικότερα, μελετώντας τις τοποθετήσεις των Αμερικανών αξιωματούχων και κυρίως του Προέδρου Ομπάμα, είναι φανερό ότι οι πολιτικές αλλαγές προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού ενθαρρύνονται, ανεξαρτήτως του αν στην εξουσία έρθει κάποιο ισλαμικό κόμμα. Ασφαλώς, όμως, ούτε η ενθάρρυνση είναι άσχετη με τα προβλήματα που προφανώς είχαν διαπιστώσει οι Δυτικές δυνάμεις στο ζήτημα της διαδοχής Μουμπάρακ, τα οποία θα μπορούσαν να αποσταθεροποιήσουν την πολύτιμη σύμμαχο Αίγυπτο, ούτε αρκούσε η ενθάρρυνση για να ξεκινήσουν οι πολιτικές ανακατατάξεις, ούτε βεβαίως –το πλέον πιθανό– όταν ο Ομπάμα εξήγγειλε τη νέα σχέση των ΗΠΑ με τον Ισλαμικό κόσμο, είχε στο μυαλό του την περίπτωση της Τυνησίας και του πλανόδιου μικροπωλητή που αυτοπυρπολήθηκε. Με άλλα λόγια και με βάση τα στοιχεία που παρατέθηκαν, δεν προκύπτει ότι οι Δυτικές μεγάλες δυνάμεις προετοίμασαν τις αλλαγές, αν και θα μπορούσαν. Το βέβαιο είναι ότι δεν αντιτάχθηκαν και ότι εξ αρχής δημιούργησαν ένα θετικό κλίμα για την έλευση της όποιας μορφής και περιεχομένου Αραβικής Άνοιξης· αρκούσε η «Άνοιξη» να εμπεριέχει δύο στοιχεία: τη διεξαγωγή εκλογών και την ανατροπή των ηγεσιών στις τρεις υπό εξέταση χώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Οι μεγάλες δυνάμεις και η εξέλιξη της Αραβικής Άνοιξης

Ο ρόλος των Δυτικών μεγάλων δυνάμεων στην εξέλιξη της Αραβικής Άνοιξης στα τρία κράτη ήταν διαφορετικός. Στην Τυνησία υπήρξε ουσιαστικά μηδενικός, στην Αίγυπτο έμμεσος, διακριτικός και υποστηρικτικός, και στη Λιβύη, ως γνωστόν, επεμβατικός και αποφασιστικός².

Να θυμίσουμε ότι από το Δεκέμβριο του 2011, όταν οι Αμερικανοί απέσυραν τα στρατεύματά τους και διέκοψαν τη συστηματική υλικότεχνική υποστήριξη των ιρακινών ενόπλων δυνάμεων και των σουνιτών πολιτοφυλάκων, η Αλ-Κάιντα στο Ιράκ άρχισε προοδευτικά να αποκτά τον έλεγχο ορισμένων περιοχών. Παρά τα συσσωρευμένα προβλήματα, η οργάνωση συνέχισε και κατά τη διάρκεια του 2012 να εξαπολύει επιθέσεις σε ολόκληρη τη χώρα. Στον τομέα της επάνδρωσης δεν σημειώθηκε σημαντική διαφοροποίηση και η δύναμή της συνέχισε να κυμαίνεται από 1.000 έως 2.000 μαχητές. Διατήρησε την ικανότητά της να διεξάγει συντονισμένες επιθέσεις μεγάλης κλίμακας, έστω και σε περιορισμένο αριθμό, στοχοποιώντας κυρίως κυβερνητικά στελέχη, προκειμένου αφενός να επιτύχει αύξηση της έντασης μεταξύ των ιρακινών εθνο-θρησκευτικών κοινοτήτων, αφετέρου να καταστήσει σαφές στον ιρακινό λαό ότι η σιιτική κεντρική κυβέρνηση της Βαγδάτης αδυνατούσε να επιλύσει το μείζον πρόβλημα του ελλείμματος εσωτερικής ασφάλειας.

Σύμφωνα με επίσημες αμερικανικές πηγές, η τότε Αλ-Κάιντα στο Ιράκ εκμεταλλευόμενη το σοβαρό έλλειμμα εσωτερικής ασφάλειας στη γειτονική Συρία, αποφάσισε με περιορισμένο αριθμό μαχητών αφενός να δραστηριοποιηθεί σε συριακές μεγαλουπόλεις, με την ονομασία «Μέτωπο Υποστήριξης για το Λαό της Συρίας» (al-Nusrah Front), αφετέρου να παρουσιασθεί ως τμήμα της «νόμιμης» συριακής αντιπολίτευσης, προκειμένου να επισκιάσει τον αγώνα των μετριοπαθών συριακών αντικαθεστωτικών δυνάμεων. Το Δεκέμβριο του 2012, οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνώρισαν επίσημα την al-Nusrah Front ως θυγατρική τζιχαντιστική οργάνωση της al-Qaeda in Iraq. Επίσης, σύμφωνα με εκτιμήσεις των αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών, η ελλιπής φύλαξη των συνόρων της Περιφερειακής Κυβέρνησης του Κουρδιστάν, οι εντάσεις μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης της Βαγδάτης και των κουρδικών δυνάμεων ασφάλειας, καθώς και η συνεχιζόμενη κρίση στη Συρία, δημιούργησαν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την al-Qaeda in Iraq και για τη

² Michael Herb, "Monarchism Matters," Foreign Policy, November 26, 2012, .

θυγατρική της al-Nusrah Front, που δρούσε στα συριακά εδάφη, να μεταφέρουν από τη Συρία στο Ιράκ οπλισμό και σουνίτες τζιχαντιστές.

Τυνησία

Στην Τυνησία δεν ετέθη θέμα παρέμβασης ή επέμβασης. Οι εξελίξεις ήταν σχετικά γρήγορες και, συγκριτικά με την Αίγυπτο και τη Λιβύη, με ελάχιστη βία. Ως γνωστόν, στις 18 Δεκεμβρίου 2010, ένας πλανόδιος πωλητής αυτοπυρπολήθηκε, διαμαρτυρόμενος για την κατάσχεση των προϊόντων του από την αστυνομία³. Η ενέργεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα να ξεσπάσουν διαδηλώσεις και αντιδράσεις κατά της κυβέρνησης σε όλη τη χώρα. Με εξαίρεση μία αναφορά στο ταξίδι του Υπουργού Εξωτερικών στην Τυνησία και σε άλλες Αραβικές χώρες,²⁶ το Υπουργείο Εξωτερικών και Κοινοπολιτείας τού Ηνωμένου Βασιλείου δεν εξέδωσε άλλη σχετική ανακοίνωση, μάλλον διότι η Τυνησία δεν υπήρξε ποτέ πεδίο ενδιαφέροντος για τη Γηραιά Αλβιόνα⁴. Ως γνωστόν, η Δυτική μεγάλη δύναμη που διαθέτει επιρροή στην Τυνησία και συνιστά εμμέσως το θερμόμετρο της διεθνούς στάσης απέναντι στη συγκεκριμένη χώρα είναι η Γαλλία. Διά του Υπουργείου Εξωτερικών, η Γαλλία

³ El-Khawas, Mohamed A. "Tunisia's Jasmine Revolution: Causes and Impact." *Mediterranean Quarterly* 23, no. 4 (2012): 8. 45 Iham Haouas, Edward Sayre, and Mahmoud Yagoubi. "Youth unemployment in Tunisia: Characteristics and policy responses." *Topics in Middle Eastern and African Economies* 14 (2012): 404.

⁴ Menaldo, "The Middle East and North Africa's Resilient Monarchs," 711.

αρχικά καταδίκασε τη βία και εξέφρασε τη συνήθη ευχή για ειρήνη και σταθερότητα (10.01.2011). Όταν, στις 14 Ιανουαρίου 2011, ο Πρόεδρος της Τυνησίας Μπεν Αλί εγκατέλειψε τη χώρα, η Γαλλία υποστήριξε τη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών, την αποστολή παρατηρητών γι' αυτές (20.01.2011) και την ανάγκη συνέχισης της συνεργασίας μεταξύ των δύο κρατών (21.01.2011)⁵. Ακολούθησε η δήλωση στήριξης της νέας κυβέρνησης (28.01.2011), η δέσμευση υποστήριξης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Τυνησίας (15.02.2011), η επίσκεψη της Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού Ευρωπαϊκών Υποθέσεων στην Τυνησία (22.02.2011), καθώς και η επίσκεψη του Υπουργού Εξωτερικών (22.04.2011). Εν συνεχεία, η Γαλλία χαιρέτισε τη διεξαγωγή εκλογών (24.10.2011) και, μετά την επίσημη ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, συνεχάρη το κόμμα Ενάχντα για τη νίκη του (15.11.2011)⁶. Η ενασχόληση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ28 ξεκίνησε (07.01.2011) με εκκλήσεις για αυτοσυγκράτηση των δυνάμεων της τάξης έναντι των διαδηλωτών και με καταδίκη της κρατικής διείσδυσης στο διαδίκτυο και σε λογαριασμούς χρηστών σε «αμερικανικές εταιρείες» (Google, Yahoo, Facebook). Μετά την αναχώρηση του Μπεν Αλί από τη χώρα, η Υπουργός Εξωτερικών χαιρέτισε τη μετάβαση στη Δημοκρατία και διακήρυξε την υποστήριξη των ΗΠΑ προς την Τυνησία (14.01.2011)⁷. Ακολούθως, η Υπουργός Εξωτερικών επικοινωνήσε με τους επικεφαλής της μεταβατικής κυβέρνησης ζητώντας τους –όπως αναφέρεται– να ικανοποιήσουν τα λαϊκά αιτήματα για περισσότερες πολιτικές ελευθερίες, οικονομικές ευκαιρίες και δημοκρατικές εκλογές (18.01.2011). Εν συνεχεία, αφού εκφράσθηκε η ικανοποίηση για τις εξαγγελίες της μεταβατικής κυβέρνησης (23.01.2011), ανακοινώθηκαν η επίσκεψη Υφυπουργού Εξωτερικών στην Τυνησία (24.01.2011) και μεγάλο πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης για τη μετάβαση προς τη δημοκρατία (19 και 22.03.2011), στο οποίο προστέθηκε πλαίσιο επενδύσεων που ανακοίνωσε ο Λευκός Οίκος. Τέλος, οι ΗΠΑ χαιρέτισαν τη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών (24.10.2011) και συνεχάρησαν το λαό της Τυνησίας, ο οποίος ένα χρόνο μετά την έναρξη των γεγονότων, απέκτησε εκλεγμένο Πρόεδρο της Συντακτικής Συνέλευσης, Πρόεδρο και Πρωθυπουργό (20.12.2011).

Αίγυπτος

⁵ World Bank, online comparative data generator,

⁶ Figures take from Central Intelligence Agency, The World Factbook, .

⁷ <http://www.ssresourcecentre.org/wp-content/uploads/2011/06/Anderson-Demystifying-the-Arab-Spring.pdf>

Στην Αίγυπτο υπήρχε κινητικότητα και εκφάνσεις αντιδράσεων στο καθεστώς Χόσνι Μουμπάρακ πολύ πριν την έκρηξη στην Τυνησία. Τον πρώτο ρόλο από πλευράς Δυτικών μεγάλων δυνάμεων στην παρακολούθηση των εξελίξεων στη συγκεκριμένη χώρα είχαν οι ΗΠΑ. Με εξαίρεση την καταδίκη μίας βομβιστικής επίθεσης που έγινε την 1η Ιανουαρίου 2011, οι τοποθετήσεις τού Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ αρχίζουν στις 25 Ιανουαρίου 2011, όταν, με αφορμή τα γεγονότα στην Τυνησία, ξέσπασαν και οι διαδηλώσεις, οι οποίες διήρκεσαν μέχρι τις 11 Φεβρουαρίου 2011 και είχαν ως κύριο αίτημα την παραίτηση του Προέδρου Μουμπάρακ.

Η 30χρονη πολιτική του Μουμπάρακ, η φτώχεια και η ανεργία οδήγησαν την Αίγυπτο σε επανάσταση. Η σπίθα δόθηκε όταν η διαδήλωση στην πλατεία Ταχρίμ μετατράπηκε σε επανάσταση των υπηκόων πολιτών. Το Facebook, το Twitter και το Youtube διέδωσαν βίντεο και φωτογραφίες, ενώ καλούσαν τους Αιγύπτιους πολίτες να διαμαρτυρηθούν. Στην λογοκρισία βασίστηκε η κυβέρνηση μετά από βίντεο και εικόνες, και έτσι ο πρόεδρος Μουμπάρακ διακόπτει το ίντερνετ και την κινητή τηλεφωνία. Πολλές είναι οι ομολογίες για την διακοπή αυτή. Με την κίνηση αυτή του Μουμπάρακ, εξοργίζεται πιο πολύ ο λαός και έτσι οι «ακτιβιστές του πληκτρολογίου» πλημμυρίζουν τους δρόμους, ενώ προδίδει τον φόβο του ότι το διαδίκτυο μπορεί να ενδυναμώσει τους αντιπάλους του. Στις 10 Φεβρουαρίου 2011 ο πρόεδρος Μουμπάρακ παραιτείται. Μετά την πτώση του καθεστώτος Μουμπάρακ στην Αίγυπτο, έχουν ξεκινήσει οι πρώτες δημοκρατικές εκλογές εδώ και 30 χρόνια. Η εκλογική διαδικασία ολοκληρώθηκε 11 Ιανουαρίου 2012. Τα μέλη της Άνω Συμβουλευτικής Βουλής που θα οριστεί, θα καταρτίσει το νέο σύνταγμα της χώρας στα μέσα Μαρτίου το 2012. Καθημερινά στην γνωστή πλατεία Ταχρίμ γίνονται διαδηλώσεις με νεκρούς, ενώ οι πολίτες βρίσκονται σε κατάσταση αναμονής, δείχνοντας τη λαϊκή δυσαρέσκεια στο ανώτατο στρατιωτικό συμβούλιο που αντικατέστησε τον Μουμπάρακ και κατά του στρατού που ορίστηκε εγγυητής της Συνταγματικής νομιμότητας. Στην Αίγυπτο η λαϊκή δυσαρέσκεια χαλιναγωγείται από αστικές δυνάμεις που θέλουν να εκμεταλλευτούν τους δημοκρατικούς εκσυγχρονισμούς (Εκλογές στην Αίγυπτο στη σκιά της βίας, 2011; Συρροή πολιτών στις πρώτες εκλογές της Αιγύπτου μετά την πτώση του καθεστώτος, 2011; Βάρβαρη καταστολή και διαβουλεύσεις ενάντια στον Αιγυπτιακό λαό, 2011; Socialcapital, 2012).

Το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ δήλωσε ότι οι ΗΠΑ «υποστηρίζουν το θεμελιώδες δικαίωμα έκφρασης και συνάθροισης για όλους τους ανθρώπους» και επιθυμούν «να υπάρξουν μεταρρυθμίσεις στην Αίγυπτο και αλλού, να δημιουργηθούν μεγαλύτερες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές ευκαιρίες ανάλογες με τις επιθυμίες του λαού». Οι διαδηλώσεις κορυφώθηκαν στις 28 Ιανουαρίου, όταν χιλιάδες άνθρωποι συγκρούστηκαν με την αστυνομία. Ο Αιγύπτιος Πρόεδρος διέταξε την καταστολή των διαδηλώσεων από το στρατό, ανακοίνωσε απαγόρευση της κυκλοφορίας τη νύχτα, ζήτησε από την κυβέρνησή του να παραιτηθεί και στις 29 Ιανουαρίου όρισε ως Αντιπρόεδρο τον Ομάρ Σουλεϊμάν και ως Πρωθυπουργό τον Αχμέτ Σαφίκ. Την 1η Φεβρουαρίου 2011, ο Μουμπάρακ ανακοίνωσε ότι δεν θα έθετε ξανά υποψηφιότητα στις προεδρικές εκλογές τού Σεπτεμβρίου και ότι θα προέβαινε σε συνταγματική μεταρρύθμιση. Οι διαδηλωτές επέμειναν στην παραίτησή του και απάντησαν με πορεία περισσότερων του ενός εκατομμυρίου ανθρώπων στην πλατεία Ταχρίρ τού Καΐρου. Την επόμενη ημέρα υπήρξαν αντιδιαδηλώσεις με αποτέλεσμα να υπάρξουν συγκρούσεις και πολύ περισσότερα θύματα. Τότε υπήρξε νέα ανακοίνωση από τις ΗΠΑ, σύμφωνα με την οποία η Υπουργός Εξωτερικών τηλεφώνησε στον Αντιπρόεδρο Ομάρ Σουλεϊμάν για να του δηλώσει ότι τα γεγονότα εκείνης της ημέρας ήταν μία απαράδεκτη εξέλιξη, κάλεσε την κυβέρνηση να καταλογίσει ευθύνες στους υπαίτιους βίαιων πράξεων, υπογράμμισε το θετικό ρόλο τού Αιγυπτιακού στρατού, ο οποίος επέδειξε αυτοσυγκράτηση απέναντι σε ειρηνικούς διαδηλωτές, κατέγραψε την πρόσκληση του Αντιπροέδρου για διάλογο με τα κόμματα της αντιπολίτευσης και ευχήθηκε να επωφεληθούν όλοι τής ευκαιρίας για μετάβαση σε μία διακυβέρνηση πιο ανοιχτή, πλουραλιστική και δημοκρατική⁸.

Οι διαδηλωτές, ακολούθως, ζήτησαν την αποχώρηση του Μουμπάρακ μέχρι τις 4 Φεβρουαρίου, ημέρα κατά την οποία έγινε και πάλι διαδήλωση μπροστά στο Προεδρικό μέγαρο. Στις 6 Φεβρουαρίου ανακοινώθηκε ότι η Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ μίλησε με τον Αιγύπτιο Πρωθυπουργό Αχμέτ Σαφίκ. Στην επικοινωνία της επέμεινε στην ανάγκη να διασφαλισθούν οι νόμιμες επιθυμίες τού Αιγυπτιακού λαού και στο να συμπεριληφθεί στη διαδικασία ένας ευρύς αριθμός πολιτικών παικτών και

⁸ Toby C. Jones, "Time to Disband the Bahrain-Based U. S. Fifth Fleet," *The Atlantic*, June 10, 2011, . Frederic Wehrey of the Carnegie Endowment recommended that the Navy should "prepare plans for the gradual relocation of the Fifth Fleet's assets and functions away from Bahrain to use as leverage to shift regime behavior." *The Precarious Ally: Bahrain's Impasse and U.S. Policy*, The Carnegie Papers-Middle East, February 2013, 2, . Admiral (ret.) Dennis C. Blair, former Director of National Intelligence, called for the base to be moved from onshore in Bahrain back to aboard ship in an article for *The Hill* on February 12, 2013. "False trade-off on Bahrain," .

μελών της κοινωνίας πολιτών. Τελικά, στις 11 Φεβρουαρίου 2011, ο Αντιπρόεδρος της Αιγύπτου Ομάρ Σουλεϊμάν ανακοίνωσε ότι ο Μουμπάρακ παραιτείται και ότι το Ανώτατο Συμβούλιο των Ενόπλων Δυνάμεων αναλαμβάνει την εξουσία. Έκτοτε ακολούθησαν εννέα ανακοινώσεις του Υπουργείου Εξωτερικών. Σε αυτές οι ΗΠΑ χαιρέτισαν τη διαδικασία εκδημοκρατισμού της Αιγύπτου, εξέφρασαν τη διαρκή υποστήριξή τους σε αυτήν και δεσμεύθηκαν να την υποστηρίξουν οικονομικά, κάλεσαν τις ένοπλες δυνάμεις της χώρας να σεβασθούν και να προστατεύσουν τα «οικουμενικά» δικαιώματα όλων των Αιγυπτίων και να άρουν την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, ενώ, το σημαντικότερο, διακήρυξαν τη διάθεσή τους να συνεργασθούν με οποιονδήποτε εκλέξει ο Αιγυπτιακός λαός. Από την πλευρά της Γαλλίας, οι ανακοινώσεις του Υπουργείου Εξωτερικών ήταν πολύ λιγότερες από αυτές των ΗΠΑ κατά την κρίσιμη περίοδο (25.01 μέχρι 11.02.2011). Δήλωσε ότι η Γαλλία υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις και τα αιτήματα του Αιγυπτιακού λαού για δημοκρατία και περισσότερη ελευθερία (01.02.2011), κάλεσε την Αιγυπτιακή κυβέρνηση να προστατεύσει την ελευθερία του Τύπου (03.02.2011) και χαιρέτισε την έναρξη του Εθνικού Διαλόγου στην Αίγυπτο (08.02.2011). Όταν ο Μουμπάρακ αποχώρησε, το Γαλλικό Υπουργείο Εξωτερικών εξέδωσε μέχρι το τέλος του χρόνου δώδεκα ανακοινώσεις. Σε αυτές, μεταξύ άλλων, κάλεσε το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο και τη μεταβατική κυβέρνηση να εγγυηθούν την ασφάλεια των πολιτών (10.03.2011), χαιρέτισε τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος στις 19 Μαρτίου 2011 (21.03.2011), εξέφρασε το σεβασμό της Γαλλίας στις επιλογές των Αιγυπτίων και την υποστήριξή της στις προσπάθειες για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (29.07.2011), χαιρέτισε το διάταγμα κατάργησης των διακρίσεων με βάση τη φυλή, το φύλο ή τη θρησκεία (17.10.2011) και κάλεσε τις Αιγυπτιακές αρχές να διασφαλίσουν τη δυνατότητα των πολιτών να εξασκήσουν ελεύθερα το εκλογικό τους δικαίωμα (25.10.2011). Μετά δε την επικράτηση των Ισλαμικών κομμάτων στην εκλογική διαδικασία που άρχισε στις 28 Νοεμβρίου 2011, το Γαλλικό Υπουργείο Εξωτερικών αρχικά χαιρέτισε τη μεγάλη συμμετοχή των πολιτών στις εκλογές και εξέφρασε την επιθυμία να ολοκληρωθούν η διαδικασία του εκδημοκρατισμού και η μεταβίβαση της εξουσίας από τους στρατιωτικούς στους πολιτικούς (05.12.2011). Εν συνεχεία, επιβεβαίωσε πως για τη Γαλλία «δεν υπάρχει αντίφαση μεταξύ Ισλάμ και δημοκρατίας» και κάλεσε τις νέες αρχές «να ανταποκριθούν στις προσδοκίες για ελευθερία και δημοκρατία, που εκφράστηκαν κατά την επανάσταση της 25ης Ιανουαρίου». Τέλος, το Υπουργείο Εξωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου υπήρξε

συγκριτικά πιο φειδωλό στις σχετικές με την Αίγυπτο τοποθετήσεις του. Στην πρώτη ανακοίνωση, πριν την αποχώρηση του Μουμπάρακ, ο αρμόδιος για την περιοχή. Ο Υφυπουργός δηλώνει στο Κοινοβούλιο πως το Ηνωμένο Βασίλειο έχει «σημαντικά συμφέροντα στην Αίγυπτο» και πως οι Αιγυπτιακές αρχές κλήθηκαν να άρουν τις απαγορεύσεις και να αποφύγουν με κάθε κόστος τη χρήση βίας κατά αόπλων πολιτών· επίσης, πως ο δρόμος για τη σταθερότητα περνά από τη διαδικασία της πολιτικής αλλαγής, δηλαδή μία συντεταγμένη μετάβαση στη δημοκρατία, με ελεύθερες εκλογές και μέτρα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εν συνεχεία δημοσιοποιεί ανακοινωθέν, από κοινού με τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία και την Ισπανία, στο οποίο τα πέντε Ευρωπαϊκά κράτη τάσσονται υπέρ μίας «ταχείας και συντεταγμένης μετάβασης σε μία κυβέρνηση ευρείας βάσης», η οποία μάλιστα θα πρέπει να αρχίσει αμέσως. Μετά την αποχώρηση του Μουμπάρακ, ανακοινώνεται πως ο Υπουργός Εξωτερικών σε συνομιλία του με τον ομόλογό του και τον Πρωθυπουργό της Αιγύπτου χαιρέτισε τις δεσμεύσεις τού Ανώτατου Στρατιωτικού Συμβουλίου για μετάβαση σε πολιτική διακυβέρνηση, εκλογές και συνταγματική αναθεώρηση· ενθάρρυνε δε να συμπεριληφθούν στη νέα κυβέρνηση προσωπικότητες της αντιπολίτευσης και η μετάβαση να έχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα.

Τέλος, σε ενημέρωση του Κοινοβουλίου για το ταξίδι του στην Αίγυπτο, ο Πρωθυπουργός δηλώνει πως δεν είναι θέμα τού Ηνωμένου Βασιλείου «το πώς κάθε κράτος θα ανταποκριθεί στις προσδοκίες τού λαού του»· όμως «δεν υπάρχουν Βρετανικές ή Δυτικές αξίες, αλλά αξίες των απανταχού ανθρώπων», οι οποίες πρέπει να γίνονται σεβαστές, και πως «η οδός για την επίτευξη μακρόχρονης σταθερότητας είναι η μεταρρύθμιση και όχι η καταστολή».

Λιβύη

Στη Λιβύη οι αντικαθεστωτικές διαδηλώσεις ξεκίνησαν από τα μέσα Ιανουαρίου. Ο Καντάφι, για να αποτρέψει την κλιμάκωσή τους και εξελίξεις ανάλογες με την Τυνησία, στις 27 Ιανουαρίου 2011 εξέγγειλε φιλολαϊκά μέτρα εκατομμυρίων δολαρίων. Προοδευτικά, όμως, οι διαδηλώσεις έλαβαν έκταση. Στις 15 Φεβρουαρίου 2011, στη Βεγγάζη, έγινε διαδήλωση μπροστά στο αρχηγείο της αστυνομίας και μέχρι τις 19 Φεβρουαρίου οι αντικαθεστωτικοί ήλεγχαν το μεγαλύτερο μέρος της πόλης, συμπεριλαμβανομένου και του αεροδρομίου. Η κυβέρνηση έστειλε δυνάμεις στην πόλη, οι οποίες αρχικά απωθήθηκαν. Στις 20 Φεβρουαρίου οι διαδηλώσεις

επεκτάθηκαν στην Τρίπολη, ενώ, παράλληλα, στη Βεγγάζη σχηματίστηκε προσωρινή κυβέρνηση εναντίον τού Καντάφι. Τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή οι εξελίξεις στην Τυνησία έχουν ουσιαστικά δρομολογηθεί και η Γαλλία αναλαμβάνει τον πρώτο ρόλο στην υπόθεση της Λιβύης. Η πρώτη αντίδραση από το Υπουργείο Εξωτερικών τής χώρας έρχεται στις 23 Φεβρουαρίου. Η Γαλλία καταδικάζει τη βία και καλεί την κυβέρνηση να αποκαταστήσει τις πολιτικές ελευθερίες.

Το Υπουργείο Εξωτερικών δηλώνει πως η Γαλλία «αναλαμβάνει πλήρως το διεθνή της ρόλο» και ζητά την υιοθέτηση αμέσως κυρώσεων οικονομικού και πολιτικού χαρακτήρα από την ΕΕ (23.02.2011). Εν συνεχεία, απειλεί τον Καντάφι με παραπομπή στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ενώ ο Υπουργός Άμυνας μιλά για πιθανή στρατιωτική πρωτοβουλία ή επιβολή εναέριας ζώνης αποκλεισμού (24.02.2011). Αντιστοίχως, το Υπουργείο Εξωτερικών και Κοινοπολιτείας τού Ηνωμένου Βασιλείου καταδικάζει τη βία τού καθεστώτος στη Λιβύη, προειδοποιεί με κυρώσεις αυτούς που παραβιάζουν ανθρώπινα δικαιώματα⁴¹ και στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τού ΟΗΕ, του οποίου ζήτησε την έκτακτη σύγκληση, δηλώνει ότι θα συνεχίσει να αναλαμβάνει δράσεις εναντίον τού Καντάφι.⁴² Στις 25 Φεβρουαρίου, ο Γάλλος Πρόεδρος Νικολά Σαρκοζί, ευρισκόμενος στην Άγκυρα, ανακοίνωσε, σε κοινή συνέντευξη με τον Πρόεδρο της Τουρκίας, ότι ο Καντάφι “πρέπει να φύγει” και τον κάλεσε να παραιτηθεί. Παράλληλα, δήλωσε και αυτός ότι δεν αποκλείεται στρατιωτική επέμβαση εναντίον τού Καντάφι. Εν τω μεταξύ, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο ζήτησαν τη σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας τού ΟΗΕ (25.02.2011). Στις 27 Φεβρουαρίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας τού ΟΗΕ υιοθέτησε ομόφωνα την Απόφαση 1970, η οποία επέβαλε κυρώσεις κατά του Καντάφι. Το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσισε την επιβολή εμπάργκο στην πώληση όπλων, στα ταξίδια στο εξωτερικό, καθώς και τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων τής οικογένειας Καντάφι. Το ψήφισμα ανέφερε μάλιστα ότι «οι συστηματικές επιθέσεις» κατά του πληθυσμού «μπορούν να εξομοιωθούν με εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας». Επιπλέον, μετά από απόφαση του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (15.02.2011), μία Διεθνής Επιτροπή Έρευνας θα διερευνούσε τη διάπραξη εγκλημάτων στη Λιβύη και θα εισηγούνταν στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Στις 28 Φεβρουαρίου, το Υπουργείο Εξωτερικών τής Γαλλίας ανακοίνωσε την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Βεγγάζη και στις 3 Μαρτίου την αποστολή ιατρικής βοήθειας – θέματα στα οποία επανήλθε κατά την εξέλιξη των γεγονότων. Ταυτοχρόνως, χαιρέτισε την αποβολή τής Λιβύης από το Συμβούλιο

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τού ΟΗΕ, μετά από πρωτοβουλία τής Γαλλίας και απόφαση την 1η Μαρτίου τής Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Ακολούθως, δήλωσε ότι η Γαλλία επιθυμεί απόφαση του ΟΗΕ ώστε, σε συνεργασία με τον Αραβικό Σύνδεσμο και την Ένωση Αφρικανικών Κρατών, να επέμβει στη Λιβύη, για να μη μπορεί ο Καντάφι να χρησιμοποιήσει τα αεροσκάφη του εναντίον των πολιτών τής χώρας (09.03.2011). Παράλληλα, στις 28 Φεβρουαρίου, ο Πρωθυπουργός τού Ηνωμένου Βασιλείου ενημέρωσε το Κοινοβούλιο για τα ειλημμένα μέτρα διεθνούς απομόνωσης του Καντάφι, τη συμμετοχή τής χώρας του στην υιοθέτηση της Απόφασης 1970, τις προετοιμασίες για τυχόν ανάληψη στρατιωτικής δράσης και την επιβολή ζώνης απαγόρευσης πτήσεων, ενώ ζήτησε από τον Καντάφι να φύγει αμέσως. Η Γαλλία χαιρέτισε πολύ γρήγορα τη δημιουργία, στις 06.03.2011, του Εθνικού Μεταβατικού Συμβουλίου (ΕΜΣ) της Λιβύης και το αναγνώρισε πρώτη ως το νόμιμο εκπρόσωπο του λαού τής Λιβύης (10.03.2011). Το ίδιο έπραξε και το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο διά του Υπουργού Εξωτερικών ενημέρωσε το Κοινοβούλιο τής χώρας και ζήτησε να παραδώσει ο Καντάφι την εξουσία σε μία κυβέρνηση που κατανοεί τη βούληση του λαού της.⁴⁵ Μάλιστα ο Πρωθυπουργός δήλωσε: «η ανάπτυξη ανοιχτών κοινωνιών και δομών δημοκρατίας στη Βόρειο Αφρική και τη Μέση Ανατολή είναι προς το συμφέρον μας».⁴⁶ Ακολούθησε, στις 11 Μαρτίου, η αναγνώριση του ΕΜΣ από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο ζήτησε να εξεταστούν «όλες οι απαραίτητες επιλογές» για την προστασία τού άμαχου πληθυσμού, και στις 12 Μαρτίου από τον Αραβικό Σύνδεσμο. Η πιο σημαντική εξέλιξη, όμως, ήρθε από τα Ηνωμένα Έθνη. Στις 17 Μαρτίου 2011, μετά από πρωτοβουλία τής Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, του Λιβάνου και των ΗΠΑ και με αποχή τής Κίνας, της Ρωσίας, της Βραζιλίας, της Γερμανίας και της Ινδίας, το Συμβούλιο Ασφαλείας τού ΟΗΕ υιοθέτησε την Απόφαση 1973. Η Απόφαση προέβλεπε, πρώτον, τη δημιουργία μίας ζώνης απαγόρευσης πτήσεων και επέτρεπε στα μέλη τού Αραβικού Συνδέσμου και εν γένει στα μέλη τού ΟΗΕ να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να την εφαρμόσουν. Δεύτερον, επέτρεπε να λάβουν, επιπλέον της ζώνης απαγόρευσης πτήσεων, όλα τα μέτρα για την προστασία των πολιτών και των περιοχών, συμπεριλαμβανομένης και της Βεγγάζης, που απειλούνταν από τις δυνάμεις τού Καντάφι. Τέλος, ενίσχυε τις κυρώσεις κατά του καθεστώτος. Ο Βρετανός Πρωθυπουργός, στις 18 Μαρτίου, δήλωσε στο Κοινοβούλιο ότι η απόφαση αυτή ήταν αποδεδειγμένως αναγκαία, διότι ο Καντάφι παραβίαζε την Απόφαση 1970, είχε την υποστήριξη των κρατών τής περιοχής (Αραβικών και Αφρικανικών), ενώ

υπογράμμισε ότι η απόφαση απέκλειε την με οιονδήποτε τρόπο κατάληψη εδάφους τής Λιβύης. Στις 21 Μαρτίου διεξήχθη ψηφοφορία στο Βρετανικό Κοινοβούλιο και η χρήση στρατιωτικών μέσων για την εφαρμογή τής Απόφασης 1973 εγκρίθηκε με 557 ψήφους υπέρ και 13 κατά. Στις 19 Μαρτίου 2011, με πρωτοβουλία τής Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου έλαβε χώρα στο Παρίσι η Σύνοδος Κορυφής για «υποστήριξη προς το Λιβυκό λαό», στην οποία συμμετείχαν οι ΗΠΑ, η ΕΕ, η Ένωση Αφρικανικών Κρατών και ο Αραβικός Σύνδεσμος. Κύριο θέμα ήταν η εφαρμογή τής Απόφασης 1973 (28.03.2011). Την ίδια ημέρα, οι ΗΠΑ, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο επικεφαλής μίας συμμαχίας που προοδευτικά έφθασε τα 27 κράτη, επιτέθηκαν από αέρος στις δυνάμεις τού Καντάφι, ξεκινώντας έτσι την επέμβαση υπέρ των αντιπάλων τού Καντάφι. Τη διοίκηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων της συμμαχίας ανέλαβαν αρχικά οι ΗΠΑ και, στη συνέχεια, παρά τους αρχικούς δισταγμούς τής Γαλλίας, από τις 31 Μαρτίου, το ΝΑΤΟ. Η εξέλιξη είναι γνωστή. Προοδευτικά οι αντίπαλοι του καθεστώτος έφθασαν στην Τρίπολη και στα τέλη Αυγούστου την κατέλαβαν. Ο Καντάφι και οι δυνάμεις του υποχώρησαν στη Σύρτη, την οποία ανακήρυξαν νέα τους πρωτεύουσα. Εκεί αντιστάθηκαν μέχρι τις 20 Οκτωβρίου, οπότε η πόλη κατελήφθη, ο Καντάφι συνελήφθη και εκτελέσθηκε. Το ΕΜΣ ανακήρυξε την απελευθέρωση της Λιβύης στις 23 Σεπτεμβρίου, ενώ οι επιχειρήσεις τής συμμαχίας τερματίστηκαν στις 31 Οκτωβρίου 2011, μετά την Απόφαση 2016 (27.10.2011) του Συμβουλίου Ασφαλείας. Από την έναρξη των επιχειρήσεων μέχρι το τέλος τού 2011 που το Γαλλικό Υπουργείο ανακοινώνει την επίσκεψη στη Λιβύη τού Υπουργού Εξωτερικών, υπήρξαν ανακοινώσεις. Στις ανακοινώσεις αυτές η Γαλλία επιμένει σε συγκεκριμένα θέματα. Πρώτον, ότι η δράση της και αυτή των υπολοίπων κρατών στηρίζεται στην Απόφαση 1973 του Συμβουλίου Ασφαλείας (21.03.2011), στην υλοποίηση της οποίας θα επιμείνουν μέχρι τέλους (15.04.2011). Δεύτερον, ότι τον πολιτικό συντονισμό έχει η Ομάδα Επαφής, η οποία συναντήθηκε διαδοχικά στο Παρίσι, στο Λονδίνο, στη Ντόχα, στη Ρώμη, στο Άμπου Ντάμπι και στην Κωνσταντινούπολη, και ότι η συμμαχία απλώς χρησιμοποιεί τις επιχειρησιακές δυνατότητες που της προσφέρει το ΝΑΤΟ· επανειλημμένως τονίζεται στις ανακοινώσεις ότι στην Ομάδα Επαφής συμμετέχουν ο Αραβικός Σύνδεσμος και η Ένωση Αφρικανικών Κρατών (22.03.2011). Τρίτον, ότι η Γαλλία πρωτοστάτησε στην υιοθέτηση αποφάσεων από Διεθνείς Οργανισμούς, στην επιβολή προοδευτικά όλο και σκληρότερων κυρώσεων εκ μέρους τής ΕΕ (09.08.2011), στη δημιουργία τής Ομάδας Επαφής και της Συνδιάσκεψης των Φίλων τής Λιβύης (30.08.2011), στις

στρατιωτικές επιχειρήσεις, στην αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας, σημειώνοντας ότι, αν η συμμαχία δεν είχε επέμβει, θα γινόταν σφαγή στη Βεγγάζη: «η επέμβαση της συμμαχίας μας επέτρεψε να σώσουμε ζωές και μείωσε την ικανότητα του καθεστώτος Καντάφι να σφαγιάσει το λαό του» (25.03.2011). Τέταρτον, ότι ο Καντάφι πρέπει «να φύγει»· «το πώς θα φύγει, κάτω από ποιες συνθήκες, αυτό θα το αποφασίσουν οι Λίβυοι» (28.06.2011). Τέλος, ότι χαιρετίζει την «απελευθέρωση» της Λιβύης, τη δημιουργία νέας κυβέρνησης, την πορεία προς τον εκδημοκρατισμό και, φυσικά, δηλώνεται η υποστήριξη της Γαλλίας σε αυτήν τη νέα πορεία (23.11.2011).

Στην αντίστοιχη περίοδο, το Βρετανικό Υπουργείο Εξωτερικών και Κοινοπολιτείας έκανε 20 ανακοινώσεις, από τις συνολικά 27 εντός του 2011. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι ανακοινώσεις αυτές διαφέρουν από εκείνες των Υπουργείων των δύο άλλων Δυτικών δυνάμεων, καθώς εμπεριέχουν αποκλειστικά θεσμικό λόγο, δηλαδή δηλώσεις και λόγους του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εξωτερικών στο Κοινοβούλιο της χώρας ή σε διεθνή fora. Όπως και η Γαλλία, έτσι και το Ηνωμένο Βασίλειο επιμένει σε συγκεκριμένες θέσεις της πολιτικής του. Πρώτον, ότι ο λαός της Λιβύης θα αποφασίσει για το μέλλον του, το οποίο του ανήκει (05.09.2011). Δεύτερον, ότι υφίσταται στενή συνεργασία με τη Γαλλία και από κοινού ζητούν την αποχώρηση του Καντάφι, αλλά και με τις χώρες του Αραβικού Συνδέσμου, οι οποίες πρώτες θεώρησαν ότι ο Καντάφι έχασε τη νομιμοποίησή του (28.03.2011). Τρίτον, ότι το Ηνωμένο Βασίλειο συνεργάζεται στενά με το ΕΜΣ, το οποίο ενισχύει ποικιλοτρόπως (31.08.2011), αλλά και με την Ομάδα Επαφής, στην οποία την ίδρυση συμμετείχε και η οποία εξασφαλίζει το συντονισμό της διεθνούς πολιτικής έναντι της Λιβύης (30.03.2011)· ακόμη, αργότερα, ότι πρωτοστάτησε στη «Συνδιάσκεψη των φίλων της Λιβύης» και στις προσπάθειες για βοήθεια προς το λαό της χώρας και την ανάπτυξη (01.09.2011). Τέταρτον, ότι οι επιχειρήσεις, για τις οποίες ενημερώνεται συστηματικά το Κοινοβούλιο, προχωρούν με επιτυχία, ότι η ΕΕ αυξάνει τις κυρώσεις κατά των φίλων του καθεστώτος Καντάφι και αναθεωρεί την πολιτική «Ευρωπαϊκής γειτονίας» (26.04.2011). Πέμπτον, ότι η συγκεκριμένη πολιτική και δράση στοχεύει στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον εκδημοκρατισμό, ενώ είναι προς όφελος της ασφάλειας και της ευημερίας του Ηνωμένου Βασιλείου (16.05.2011). Φυσικά, και το Ηνωμένο Βασίλειο χαιρέτισε την πτώση «42 χρόνων τυραννίας», ενώ ο Υπουργός Εξωτερικών μετέβη στη Λιβύη με στόχο τη συνεργασία και για να παράσχει την υποστήριξη της χώρας του στη νέα μεταβατική κυβέρνηση (24.10 και 09.11.2011). Το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ,

συγκριτικά με αυτά της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, εξέδωσε ένα μικρότερο αριθμό ανακοινώσεων⁵³ –μόλις 23 έναντι 47 του αντίστοιχου της Γαλλίας– επιτρέποντας να πρωταγωνιστήσουν επικοινωνιακά, για λόγους θεσμικούς, ο Λευκός Οίκος και, για λόγους πολιτικούς, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αν, όμως, σε αυτόν τον αριθμό προστεθεί και ο αριθμός των 110 ημερήσιων συναντήσεων ενημέρωσης (daily press briefings) που είχαν κατά το 2011 οι αρμόδιοι αξιωματούχοι του Υπουργείου Εξωτερικών με τους εκπροσώπους τού Τύπου, κατά τις οποίες έδωσαν, μεταξύ άλλων, πληροφορίες και διευκρινίσεις για το θέμα της Λιβύης, τότε γίνεται αντιληπτή η σημασία τού ρόλου των ΗΠΑ και στο επίπεδο της επικοινωνίας. Στις ανακοινώσεις εκφράζεται καταρχάς ανησυχία, καταδικάζεται η χρήση θανάσιμης βίας εναντίον των διαδηλωτών και καλούνται οι αρχές της Λιβύης να σεβασθούν τα «οικουμενικά» δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων της ελευθερίας τού λόγου και της ειρηνικής συνάθροισης (20 και 21.02.2011). Η Υπουργός Εξωτερικών ανακοινώνει τη βούληση των ΗΠΑ να επιβληθούν κυρώσεις στην οικογένεια Καντάφι και δηλώνει πως «ο λαός της Λιβύης δικαιούται μία κυβέρνηση που να ανταποκρίνεται στις επιθυμίες του και να προστατεύει τα οικουμενικά αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα» (26.02.2011). Παράλληλα, ο Αμερικανός Πρόεδρος, στις 18 Μαρτίου, προειδοποίησε τον Καντάφι ότι, σε περίπτωση που δεν σεβαστεί την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, οι ΗΠΑ θα δράσουν ως μέλος ενός συνασπισμού κρατών, με κύριο στόχο την ασφάλεια των πολιτών και χωρίς τη χρήση χερσαίων δυνάμεων. Μετά την έναρξη των επιχειρήσεων το Υπουργείο Εξωτερικών, με μία σειρά ανακοινώσεων, εμμένει στις προσπάθειες των ΗΠΑ για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, καθώς και, όπως το Γαλλικό Υπουργείο Εξωτερικών, στο ότι η συμμαχία εφαρμόζει την απόφαση 1973 για την προστασία αθώων αμάχων (13.04.2011). Σε μία δε έκθεση (fact sheet) που κοινοποιεί στον Τύπο δηλώνει: «οι ΗΠΑ, μαζί με τη διεθνή κοινότητα, κινητοποίησαν μία ευρεία συμμαχία, διασφάλισαν μία διεθνή εντολή, για να προστατεύσουν τους πολίτες, σταμάτησαν την προέλαση του Καντάφι στη Βεγγάζη, πρόλαβαν μία ανθρωπιστική καταστροφή και επέβαλαν μία ζώνη απαγόρευσης πτήσεων και εμπάργκο όπλων. Ως μέλος της υπό την ηγεσία τού NATO συμμαχίας, οι ΗΠΑ συνεχίζουν να παρέχουν κρίσιμη υποστήριξη στην αποστολή προστασίας των πολιτών...». Επιπλέον, «ήρθα- με σε επαφή με την αντιπολίτευση και τοποθετήσαμε απεσταλμένο στη Βεγγάζη, ο οποίος συναντήθηκε τακτικά με το Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο. Μετά την κατάληψη της Τρίπολης, η Υπουργός Εξωτερικών δήλωσε πως

οι ΗΠΑ υποστήριξαν το λαό της Λιβύης να κερδίσει την ελευθερία του και ότι «θα συνεχίσουν να τον υποστηρίζουν, καθώς αντιμετωπίζει στοιχεία του καθεστώτος που απειλούν το μέλλον της Λιβύης». Δήλωσε ακόμη πως «οι ΗΠΑ είναι περήφανες για τη δική τους προσφορά». Επιδίδωσαν και πέτυχαν «τοπική, περιφερειακή και διεθνή υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένης αυτής του Αραβικού Συνδέσμου και του ΟΗΕ. Και έχοντας διαθέσει τις «μοναδικές στρατιωτικές ικανότητές» τους κατά την έναρξη των επιχειρήσεων, οι ΗΠΑ «έπαιξαν το ρόλο κλειδί σε μία πραγματικά κοινή προσπάθεια...». Τέλος, η Υπουργός Εξωτερικών χαιρέτισε «την απελευθέρωση του λαού της Λιβύης από σαράντα χρόνια βίαιης δικτατορίας» και τη δημιουργία κυβέρνησης από το ΕΜΣ (23.11.2011).

Συρία

Η Συρία παρουσιάζει το μεγαλύτερο πρόβλημα στον εκδημοκρατισμό της, διότι το δικτατορικό καθεστώς της – παρόμοιο με της Αιγύπτου – έχει μακρά ιστορία. Η φτώχεια και η καταπίεση του πληθυσμού δημιούργησε το κίνημα στην Συρία. Η νεότερη γενιά με συνθήματα ελευθερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης υποστηριζόμενη από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι ακόμα και αυτή τη στιγμή με το αδιάλλακτο καθεστώς που η δύναμη του βασίζεται σε θρησκευτική συγγένεια και αλληλεγγύη. Ζητούν από τον Σύριο πρόεδρο Μπασάρ Αλ Άσαντ να εγκαταλείψει την εξουσία. Οι πολιτικοί ακτιβιστές προσπαθούν να θέσουν τα θεμέλια της δημοκρατίας όμως μέχρι αυτή τη στιγμή το αποτέλεσμα είναι αιματοχυσία. Ο Αραβικός σύνδεσμος δέχθηκε να στείλει παρατηρητές στη χώρα προκειμένου να μπει τέλος στην αιματηρή καταστολή των διαδηλώσεων (Zubaida, 2011; Συμπεράς, 2011). Ο Σύριος πρόεδρος ζήτησε από τους πολιτικούς αντιπάλους την κατάρτιση σχεδίου για την μετάβαση της εξουσίας. Στη Ρωσία εκπρόσωποι του αντικυβερνητικού εθνικού μεταβατικού συμβουλίου εισπράττουν την σύσταση «να κάνουν διάλογο» με τον Άσαντ. Από τις 16 Νοεμβρίου 2011, ο Αραβικός σύνδεσμος έχει ψηφίσει την αναστολή της συμμετοχής της Συρίας. Σε ένδειξη καλής θέλησης η Δαμασκός ελευθέρωσε 1000 πολιτικούς κρατούμενους (Σχέδια για τη μετά Άσαντ Συρία ετοιμάζει ο Αραβικός Σύνδεσμος, 2011). Εκφράζει ανησυχία ο επικεφαλής του Αραβικού συνδέσμου Ναμπίλ Ελαράμπι, για εμφύλιο στη Συρία, πράγμα το οποίο θα έχει συνέπειες και στις γειτονικές χώρες. Στις 19-20 Ιανουαρίου 2012, οι υπουργοί εξωτερικών του συνδέσμου θα αποφασίσουν εάν ωφελεί να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις (Συρία: Φόβος για εμφύλιο εκφράζει ο Αραβικός Σύνδεσμος,

2012). Οι ηγέτες της Αραβικής Άνοιξης, του κινήματος που οδήγησε στην ανατροπή των καθεστώτων Τυνησίας – Αιγύπτου – Λιβύης, ήταν οι επικρατέστεροι για το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης για το 2011. Ο ιστορικός των βραβείων Νόμπελ Άσλε Σβέιν, αναφέρει ως παράδειγμα την Τυνήσια blogger Λίνα Μπιν Μεν, η οποία κατέγραψε στο διαδίκτυο το ιστορικό της εξέγερσης στη χώρα της. Η βράβευση της θα ήταν «μια στήριξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που καλύπτουν τις λαϊκές εξεγέρσεις, αλλά και της Αραβικής 10 Άνοιξης» υπογράμμισε ο ίδιος. Στην ίδια λογική, η Αιγύπτια Ισραά Αμπντέλ Φατάχ και το κίνημα της 6ης Απριλίου, του οποίου είναι μία από τους ιδρυτές θα μπορούσαν να πάρουν το Νόμπελ για τον «σημαντικό τους ρόλο στη μη βίαιη εξέγερση στην Αίγυπτο» σύμφωνα με τον διευθυντή του ινστιτούτου έρευνας για την ειρήνη στο Όσλο Κρίστιαν Μπέργα Χαρπιβίκεν. Ανάμεσα στους υποψηφίους ήταν και ο Αιγύπτιος Οάελ Γόνιμ, στέλεχος της Google και σύμβολο των αντικυβερνητικών διαδηλώσεων. (Η «αραβική άνοιξη» των Νόμπελ, 2011). Το 1988 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θεσμοθετήθηκε το Βραβείο για την Ελευθερία της Σκέψης (βραβείο Ζαχάρωφ). Απονέμεται κάθε χρόνο στις 10 Δεκεμβρίου και την ημέρα αυτή τιμάται η ημέρα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Απονέμεται σε πρόσωπα ή οργανισμούς για την αφοσίωση τους στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ελευθερία. Το 2011 κέρδισαν το βραβείο Ζαχάρωφ από την Αίγυπτο - Ασμά Μαχφούζ, από την Λιβύη – Άχμεντ Αλ-Σενούσι, από τη Συρία – Αλί-Φαρζάτ και Ραζάν Ζείτουνέχ και από την Τυνησία ο ήδη αποθανών Μοχάμεντ Μπουαζίζι (Sakharov Prize for the Freedom of Thought, n. d.). Στις 25 Ιανουαρίου το 2011, ημέρα Τρίτη, χιλιάδες αντικυβερνητικοί ακτιβιστές στο κέντρο του Καΐρου διαδήλωσαν με πέτρες και ήρθαν σε σύγκρουση με την αστυνομία για να διαμαρτυρηθούν για την 30χρονη εξουσία του Μουμπάρακ και να αγωνιστούν για τα δικαιώματά τους, ζητώντας να τεθεί ένα τέλος στη φτώχεια, στις καταχρήσεις της διαφθοράς, της ανεργίας και της αστυνομίας. Ωστόσο, η αστυνομία αντιστέκεται απέναντι στο πλήθος που διαμαρτύρεται αρχικά ειρηνικά, πράγμα ασυνήθιστο, στη συνέχεια όμως με το πλήθος να αυξάνεται ραγδαία, η τακτική της αστυνομίας λοξοδρομεί και μετατρέπει τις συγκεντρώσεις σε σκηνές βίας. Χτυπούν τους διαδηλωτές με κλομπ, χωρίς έλεος. Στην Αλεξάνδρεια και στο Σουέζ, επίσης, χιλιάδες διαδηλωτές διαδηλώνουν σε αυτό που ονομάστηκε «Ημέρα Οργής» (Michael, 2011). Στο Facebook και στο Twitter δημοσιεύθηκαν οι διαδηλώσεις, καθώς προσκαλούσαν κι άλλο πληθυσμό μέσω του διαδικτύου, φθάνοντας την ίδια μέρα τα 90 χιλιάδες άτομα να απαντούν θετικά στις προσκλήσεις για τις διαδηλώσεις

που προγραμματίζαν. Η δημιουργία των 11 σελίδων για τις διαδηλώσεις, χρησιμοποιήθηκαν από τους διοργανωτές για να δίνουν πλήρη ενημέρωση κάθε λεπτό για το που πρέπει να παρευρεθούν οι διαδηλωτές προκειμένου να προκαλέσουν σύγχυση στην αστυνομία (Michael, 2011). Το ίδιο απόγευμα δημιουργείται πρόβλημα στη σύνδεση στο χώρο του Twitter. Η κυβέρνηση αποφασίζει να το κλειδώσει, έτσι ώστε να εμποδίσει τον συντονισμό των διοργανωτών, φέρνοντας εξοργισμό στους Αιγύπτιους πολίτες. Στην διάρκεια των δύο επόμενων ημερών σημειώνεται και στο Facebook απαγόρευση, ενώ η αστυνομία εξαπλώθηκε στους τόπους συγκεντρώσεων συλλαμβάνοντας και τραυματίζοντας εκατοντάδες διαμαρτυρόμενους (Michael, 2011). Η διακοπή του ίντερνετ ήρθε λίγα λεπτά μετά την δημοσίευση βίντεο από έναν Αιγύπτιο διαδηλωτή που πυροβολείται από την αστυνομία. Η υπηρεσία Blackberry Internet βρίσκεται και εκείνη αποσυνδεδεμένη. Σταδιακά και παράλληλα σε μικρό χρονικό όριο, παρατηρήθηκε πως δεν υπήρχε καμία σύνδεση στο ίντερνετ από την Αίγυπτο, ούτε μέσω τηλεφώνων και άλλων μεθόδων επικοινωνίας. Emails και άλλες κοινωνικές εξόδους δικτύωσης είχαν επίσης διακοπεί (Kanalley, 2011). Οι προσπάθειες για τον περιορισμό των επικοινωνιών στο εσωτερικό της Αιγύπτου, προκάλεσε ένα ακτιβιστικό κύμα από μια διεθνή ομάδα από ακτιβιστές του ελεύθερου λόγου στο διαδίκτυο με την ονομασία Telecomix. Η ανώνυμη αυτή ομάδα έχει εργασθεί για να ενημερώνει Αιγύπτιους για τις επιλογές των επικοινωνιών τους με chat rooms, wikis και εργαλεία γραφής (Bialer – Kanalley, 2011). Στις 2 Φεβρουαρίου η σύνδεση στο χώρο του ίντερνετ επανέρχεται και πάλι στην Αίγυπτο (Fayed, 2011). Όσο αναφορά την Συρία, καθημερινά τα γεγονότα εξελίσσονται. Η κατάσταση παρόμοια με αυτή της Αιγύπτου, μόνο που δεν έχουν σταματήσει, αλλά αντίθετα εξελίσσονται 12 καθημερινά. Καθημερινά δεκάδες νεκροί από τις διαδηλώσεις και τις επιθέσεις της αστυνομίας στους αντικαθεστωτικούς καθώς το καθεστώς δεν έχει πέσει⁹.

⁹ Building on Marc Lynch, ed., “The Political Science of Syria’s War,” Project on Middle East Political Science, Dec. 18, 2013.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Στη πλοήγηση στο διαδίκτυο υπάρχει σελίδα του Facebook, με την ονομασία The Syrian Revolution 2011, στην οποία οι χρήστες που μιλούν καθημερινά για τα θέματα εν εξέλιξη της Συρίας αναλογούνται στα 49.684, ενώ τα μέλη της σελίδας αυτής είναι 343.637. Ιδρύθηκε το 2011 με στόχο να κερδίσει η Συρία την ελευθερία της. Είναι Σύριοι νέοι ακτιβιστές από όλες τις επαρχίες με σκοπό να επιτευχθούν οι στόχοι της επανάστασης, με πρώτο την ανατροπή Άσαντ, να καθιερωθεί μια δημοκρατική πολιτική, η οποία θα φιλοξενεί όλους τους Σύριους με οποιαδήποτε διαφορά, φυλετική – θρησκευτική και εθνικιστική. Δίνουν το δικαίωμα δημοσίευσης όλων των περιεχομένων στην ιστοσελίδα. Υπάρχει συνεχής πληροφόρηση και δημοσίευση όλων των γεγονότων, με την χρήση φωτογραφικού υλικού, βίντεο και ανακοινώσεις. Προβάλλονται βίντεο και φωτογραφίες που περιγράφουν τις διαδηλώσεις που διαδραματίζονται την συγκεκριμένη στιγμή. Πραγματοποιούν εκστρατείες στο Twitter με συγκεκριμένη χρονική διάρκεια, ορίζοντας το θέμα από πριν. Το θρησκευτικό κομμάτι υπάρχει έντονο στα σχόλια των χρηστών, αφού ζητούν από τον θεό Αλάχ συνέπεια, υπομονή και νίκη, ενώ πολύ συχνά βλέπουμε και την φράση «ο θεός μας γιατρεύει τους τραυματισμένους» (13 Ιανουαρίου 2012-διαδηλώσεις με βίντεο στο Homs Arhannto, The Syrian Revolution 2011, 2011). Ο Wael Ghonim είναι ο ιδρυτής της σελίδας «Είμαστε όλοι Χάλεντ Σαΐντ» στο Facebook, της οποίας το όνομα οφείλεται σε νεαρό Αιγύπτιο που ξυλοκοπήθηκε μέχρι θανάτου από αστυνομικούς στην Αλεξάνδρεια. Ο Wael εργαζόταν στη Google της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής ως διευθυντής Marketing το 2008. Χρησιμοποίησε την σελίδα αυτή για να ενσωματώσει τους Αιγύπτιους πολίτες για την αντικυβερνητική διαδήλωση της 25ης Ιανουαρίου. Σχετικά με την 14η Ιανουαρίου, ανάρτησε ανακοίνωση για πρώτη φορά ζητώντας από τα μέλη να βγουν στους δρόμους στις 25 Ιανουαρίου και να διαδηλώσουν όπως οι Τυνήσιοι. Ο ίδιος δημοσίευσε σε λίγη ώρα εκδήλωση με τίτλο: 25 Ιανουαρίου: Επανάσταση κατά των βασανιστηρίων, της διαφθοράς, της ανεργίας και της αδικίας. Μετά από αυτό ακολούθησαν και πολλά άλλα. Έτσι, συνεργάστηκε ανώνυμα με ακτιβιστές για να ανακοινώνει τα μέρη για τις διαμαρτυρίες. Τον Ιανουάριο του 2011, επέστρεψε στην Αίγυπτο για να συμμετάσχει στην επανάσταση, όπου και εξαφανίστηκε στις 27 Ιανουαρίου κατά την διάρκεια διαμαρτυρίας στην οποία συμμετείχε. Η οικογένεια

του δήλωσε την εξαφάνιση του στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, καθώς και η Google ανακοίνωσε την εξαφάνιση του. Στις 5 Φεβρουαρίου, μεγάλος Αιγύπτιος αντιπολιτευόμενος, ανέφερε ότι ο Wael ήταν ζωντανός και τέθηκε υπό κράτηση, ενώ μετά από δύο ημέρες αφέθηκε ελεύθερος ύστερα από 11 μέρες υπό κράτηση (Mudhoon, 2011; Profile: Egypt' s Wael Ghonim, 2011). Σύμφωνα με άρθρο του Huang (2011), 9 στους 10 Αιγύπτιους και Τυνήσιους που ερωτήθηκαν, είπαν ότι χρησιμοποιούν το Facebook για να οργανώσουν διαδηλώσεις ή για την διάδοση των γεγονότων και την ευαισθητοποίηση του κόσμου. Οι οργανωμένοι ακτιβιστές χρησιμοποιώντας τα δ. κ. δ. για την δημοσίευση των διαδηλώσεων, προκάλεσαν την λεγόμενη Αραβική Άνοιξη. Με τον τρόπο αυτό κατάφεραν να αφυπνίσουν τον λαό με αποτέλεσμα πολύχρονα καθεστώτα να ανατραπούν και άλλα να έρθουν σε σύγκρουση με την αντιπολίτευση. Ο ρόλος, λοιπόν που έχουν παίζει είναι σημαντικός για την κινητοποίηση, την ενδυνάμωση και τη διαμόρφωση που προκάλεσαν τις αλλαγές. Στο άρθρο ακόμη, αναφέρεται ότι πολλοί τα χαρακτηρίζουν ως κύριους υποκινητές της εξέγερσης αυτής και άλλοι ως απλά εργαλεία. Η χρήση του Facebook στα Αραβικά κράτη την περίοδο Ιανουάριος-Απρίλιος 2011 διογκώθηκε και υπερδιπλασιάστηκε. Ο αριθμός των χρηστών αυξήθηκε κατά 30 τις εκατό, σε σχέση με το 18 τις εκατό που είχε σημειώσει την ίδια περίοδο το 2010. Συγκεκριμένα η Αίγυπτος παρατήρησε 29 τις εκατό αύξηση σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά που ήταν 12 τις εκατό. Την ίδια περίοδο του 2011 στην Αίγυπτο, 88 τις εκατό των πολιτών που ερωτήθηκαν, δήλωσαν ότι ενημερώνονται από τα δ. κ. δ.. Από τους ερωτηθέντες, 28 τις εκατό είπαν ότι η διακοπή του διαδικτύου τους διατάραξε την επικοινωνία και τις προσπάθειες τους να επικοινωνούν, ενώ περισσότεροι από τους μισούς, δηλαδή το 56 τις εκατό, αναφέρουν ότι η διακοπή αυτή παρακίνησε και νέο κόσμο, τους 15 κινητοποίησε να πιάσουν πιο πολύ και γενικότερα υπήρχε θετική επίδραση στα γεγονότα. Θεωρήθηκε κίνητρο ισχυρό για να γίνει ο κόσμος πιο δραστήριος, αποφασιστικός και να τους μετατρέψει σε πιο δημιουργικούς σχετικά με την επικοινωνία τους και την οργάνωση τους

Συμπεράσματα

Τα πολυετή προβλήματα των κρατών αυτών, ο αναλφαριθμητισμός, η θρησκεία, η θέση των γυναικών στην κοινωνία τους, η υποβαθμισμένη ζωή και η εργασία μαζί με την πολιτική καταπίεση, ωρίμαζε την ιδέα της επανάστασης. Όμως, πάντοτε χρειάζεται η σπίθα για να δημιουργηθεί η φωτιά που ανάτρεψε τις υπάρχουσες αυταρχικές δομές. Για την επιτυχία μιας απεργίας δημιουργήθηκε μια ομάδα στο Facebook και έτσι, η ελευθερία της έκφρασης δημιούργησε το κίνημα για βελτίωση του πολιτικού σκηνικού που κατέληξε σε ανατροπή και σπίθα για χώρες γειτονικές με όμοια προβλήματα. Ένα τυχαίο γεγονός μιας απεργίας, η χρήση κινητών τηλεφώνων και το διαδίκτυο με όλες τις υπηρεσίες, του δίνουν το μεγάλο ιστορικό ραντεβού στις Αραβικές χώρες. Ένα σύνολο ανθρώπων με κοινές ιδέες που στο παρελθόν δεν θα μπορούσαν να εκφράσουν δημόσια, με μια σύνδεση ταχείας πληροφόρησης μέσω διαδικτύου, έδωσε την εκκίνηση να λειτουργήσουν σαν ομάδα και να δημιουργήσουν νέες πολιτικές και κοινωνικές εμπειρίες. Η φυσική αιτία υπήρχε, το διαδίκτυο με πάμπολλες εφαρμογές στα χέρια πολλών χρηστών που ήταν και είναι ενάντια στην συγκεντρωτική εξουσία, και με μέσο τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, έγινε το εργαλείο της πραγματικής ανάγκης για πολιτική αλλαγή. Τα δ. κ. δ. δεν έχουν πολιτική συνείδηση αλλά εκφράζουν τους χρήστες τους. Μια ταυτότητα σκέψεων που εκφράστηκε μέσα από την 19 τεχνολογία της Δύσης, ήταν η «κερκόπορτα» για την πτώση των κυβερνήσεων και οι πλατφόρμες των κοινωνικών δικτύων για να καθοδηγήσουν το όχημα της «ελευθερίας».

Σκοπός τού παρόντος ήταν η διερεύνηση του αν και κατά πόσο η Αραβική Άνοιξη προκλήθηκε ή ευνοήθηκε από το διεθνές σύστημα και, πιο συγκεκριμένα, από τις βασικές μονάδες τού διεθνούς συστήματος, δηλαδή τις Δυτικές μεγάλες δυνάμεις. Ως θεωρητικό πλαίσιο προκρίθηκε ο Νεορεαλισμός, όπως αυτός εκφράζεται στη Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής τού Kenneth Waltz. Επειδή δε η εν λόγω θεωρία είναι μία γενική θεωρία για τη λειτουργία τού διεθνούς συστήματος, υιοθετήθηκε αξιωματικά η πρόταση/άποψη ότι οι παράγοντες της εσωτερικής πολιτικής σκηνής ανά χώρα παρατηρούν, αντιλαμβάνονται και προσαρμόζουν τις κινήσεις τους στην κατανομή ισχύος τού διεθνούς συστήματος. Η κατανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα δεν μπορεί από μόνη της να εξηγήσει γιατί οι παίκτες τού εσωτερικού πολιτικού συστήματος κινήθηκαν προς την κατεύθυνση των καθεστωτικών αλλαγών. Ούτε ποιο

ήταν το συγκεκριμένο αίτιο –αν υπήρχε– το οποίο παρακίνησε τους ηγέτες των Δυτικών μεγάλων δυνάμεων που εξετάσθηκαν στο να πράξουν ή να μην πράξουν κάτι στο θέμα της Αραβικής Άνοιξης. Το σίγουρο είναι ότι η ανάλυση του διεθνούς συστήματος μας λέει για το αν οι Δυτικές μεγάλες δυνάμεις είχαν ή δεν είχαν το κίνητρο και αν μπορούσαν ή δεν μπορούσαν να ενεργήσουν στην υπόθεση της Τυνησίας, της Αιγύπτου και της Λιβύης. Κατά τον Ρεαλισμό εν γένει, τα κράτη και οι μεγάλες δυνάμεις ανταγωνίζονται στο διεθνές σύστημα ακόμη και για σχετικά οφέλη, για οφέλη έναντι άλλων δυνάμεων. Από την αποδεικτική διαδικασία δεν προέκυψε ότι οι τρεις Δυτικές μεγάλες δυνάμεις λειτούργησαν ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Αντίθετα, από τις ανακοινώσεις τους φαίνεται ότι λειτούργησαν συντονισμένα. Επιπλέον, δεν φαίνεται ότι λειτούργησαν ανταγωνιστικά προς κάποια άλλη μεγάλη δύναμη, αφού, πρώτον, τέτοια δεν υπήρξε και δεν έπαιξε ρόλο και, δεύτερον, και οι τρεις χώρες ανήκαν στη Δυτική «σφαίρα επιρροής». Εκτός αν –στοιχείο το οποίο μόνο εμμέσως προέκυψε από κάποιες ελάχιστες δηλώσεις– οι τρεις μεγάλες Δυνάμεις ανησυχούσαν για τις πιθανές πολιτειακές εξελίξεις στο εσωτερικό της Αιγύπτου, στις οποίες, αν αντετίθεντο ανεπιτυχώς, θα είχαν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση του απολεσθέντος συμμάχου, όπως αυτό συνέβη από λανθασμένες προβλέψεις και χειρισμούς με το Ιράν και τον Σάχη. Συνεπώς, το μόνο κίνητρο θα ήταν να μη χαθεί κάποιος πολύτιμος σύμμαχος στη συγκεκριμένη περιοχή – στοιχείο το οποίο όμως δεν πιθανολογείται, ούτε ήταν αντικείμενο προς διερεύνηση, ούτε και υπάρχουν στοιχεία βάσει των οποίων θα μπορούσε να διερευνηθεί. Από το κεφάλαιο της ανάλυσης του διεθνούς συστήματος προέκυψε, όμως, ότι οι Δυτικές μεγάλες δυνάμεις θα μπορούσαν –όπως το έκαναν ανοιχτά και στρατιωτικά στην περίπτωση της Λιβύης– να παρέμβουν στις εξελίξεις, είτε προετοιμάζοντάς τις είτε διαμορφώνοντας την εξέλιξή τους. Θα μπορούσαν να παρέμβουν ή να επέμβουν ακριβώς διότι οι δύο από τις τρεις χώρες όχι μόνο βρίσκονταν στη σφαίρα επιρροής τους, αλλά και καμία άλλη δύναμη δεν είχε προσβάσεις σε οιαδήποτε από αυτές. Επιπλέον, θα μπορούσαν να παρέμβουν ή να επέμβουν διότι οι τρεις ήταν προστατευμένες από τη γραμμή τριβής ή μετώπου τού διεθνούς συστήματος (Αφγανιστάν, Ιράκ) και απομακρυσμένες επιχειρησιακά και πολιτικά από οποιαδήποτε άλλη μεγάλη δύναμη. Τούτο, όμως, –το ότι μπορούσαν να το πράξουν– από μόνο του δεν συνεπάγεται εξ αρχής και ότι οι Δυτικές μεγάλες δυνάμεις, με εξαίρεση το προφανές των εξελίξεων στη Λιβύη, παρενέβησαν ή επενέβησαν. Για να αποδειχθεί λογικά –άρα και επιστημονικά– θα έπρεπε να αποδειχθεί αιτιώδης συνάφεια, δηλαδή ότι οι κινήσεις των Δυτικών

μεγάλων δυνάμεων ήταν η αιτία και ότι τα γεγονότα της Αραβικής Άνοιξης, στην προετοιμασία και στην εξέλιξή τους, υπήρξαν το αποτέλεσμα. Για να εξετασθεί το συγκεκριμένο ερώτημα επελέγη μεθοδολογικά η διερεύνηση των ανακοινώσεων των Υπουργείων Εξωτερικών των τριών Δυτικών μεγάλων δυνάμεων, γνωρίζοντας τους περιορισμούς της επιλεγείσας μεθοδολογίας, καθώς η πλήρης έρευνα απαιτεί και τη γνώση της πλευράς των εσωτερικών πολιτικών πρωταγωνιστών της Αραβικής Άνοιξης και το πώς αυτοί εισέπραξαν τα εξωτερικά ερεθίσματα. Σε κάθε περίπτωση και προχωρώντας εν γνώσει των συγκεκριμένων περιορισμών, οι ανακοινώσεις των Υπουργείων Εξωτερικών δείχνουν το ενδιαφέρον των Δυτικών μεγάλων δυνάμεων, αυξανόμενο ή μειούμενο κατά περίοδο και ανά κράτος στο οποίο έλαβαν χώρα γεγονότα της Αραβικής Άνοιξης. Ειδικότερα, ως προς τα γεγονότα που προηγήθηκαν της Αραβικής Άνοιξης, καταγράφεται μόνο το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την Αίγυπτο και εν γένει τις δημοκρατικές αλλαγές στις χώρες του Αραβικού κόσμου και τίποτε παραπάνω. Στην αντίθετη πλευρά βρίσκεται η συμπεριφορά του Ηνωμένου Βασιλείου ως προς τη Λιβύη, καθώς, με βάση το περιεχόμενο των ανακοινώσεων του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, μέρος του Αμερικανικού πολιτικού προσωπικού κατηγορεί το Ηνωμένο Βασίλειο για πετρελαϊκή συναλλαγή και προσέγγιση με τον Καντάφι.

Το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την Αίγυπτο και εν γένει τις δημοκρατικές αλλαγές στις χώρες του Αραβικού κόσμου δεν συνεπάγεται ότι οι ΗΠΑ συμμετείχαν στην προετοιμασία της Αραβικής Άνοιξης στην Αίγυπτο, ούτε, φυσικά, και το αντίθετο, αφού δεν έχουμε την εσωτερική εικόνα στην Αίγυπτο. Για αυτό το ορθότερο συμπέρασμα είναι ότι από το εξετασθέν υλικό δεν προκύπτει ότι οι Δυτικές μεγάλες δυνάμεις προετοίμασαν την Αραβική Άνοιξη σε οποιαδήποτε από τις τρεις χώρες. Ασφαλώς, όμως, υπάρχει η δημιουργία κλίματος εκ μέρους των ΗΠΑ για δημοκρατικές αλλαγές στην περιοχή. Το ότι οι ΗΠΑ δημιούργησαν κλίμα είναι γεγονός· το ότι το κλίμα αυτό επηρέασε τις εξελίξεις, μόνο αξιωματικά μπορεί να διατυπωθεί, καθώς στο περιορισμένο πλαίσιο της μελέτης τούτο δεν αποδείχθηκε ούτε και θα μπορούσε. Ως προς το θέμα του επηρεασμού των εξελίξεων στις τρεις χώρες τα πράγματα είναι πιο ξεκάθαρα. Είναι βέβαιο ότι η επέμβαση των Δυτικών μεγάλων δυνάμεων ήταν καθοριστικής σημασίας για τις αλλαγές στη Λιβύη. Χωρίς αυτήν είναι πολύ πιθανό ότι οι εξελίξεις δεν θα ήταν οι ίδιες και, ενδεχομένως, να μη χρειαζόταν μία μελέτη για να γίνει τούτο κατανοητό. Είναι φανερό, επίσης, ότι λογικά οι ΗΠΑ επηρέασαν τις εξελίξεις μετά την έναρξη των διαδηλώσεων στην

Αίγυπτο. Το γεγονός και μόνο ότι οι ηγέτες και οι Υπουργοί Εξωτερικών των τριών δυνάμεων συνομιλούσαν απευθείας και κατ' ιδίαν με τους πρωταγωνιστές των εξελίξεων και ειδικά με τους επικεφαλής των στρατιωτικών, επαινώντας τους και ενθαρρύνοντάς τους δημόσια να προχωρήσουν προς τις αλλαγές, αποφεύγοντας τη βία, δείχνει την παρέμβασή τους. Δεν δείχνει βεβαίως την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης, ούτε το αν οι κραταιοί του στρατού έδιναν μεγαλύτερη σημασία στην ισχύ του εσωτερικού μετώπου ή στην ισχύ και στο ρόλο των τριών μεγάλων δυνάμεων και συνεπώς και των ΗΠΑ. Αντιστρόφως, δεν μπορεί να αποδειχθεί αν οι διαδηλωτές της πλατείας Ταχρίρ όφειλαν την αποφασιστικότητά τους στην αγανάκτησή τους ή στην εξωτερική στήριξη. Ωστόσο, οι τρεις μεγάλες δυνάμεις φαίνεται πως ήταν απύσυχες από τις εξελίξεις στην Τυνησία και οι μηχανισμοί της εξωτερικής τους πολιτικής, ειδικά της Γαλλίας, συνελήφθησαν κοιμώμενοι. Οι διαδηλώσεις για περισσότερα δικαιώματα ξεκίνησαν εκεί που δεν το περίμεναν και ενώ δεν το περίμεναν, και ολοκληρώθηκαν ταχύτατα. Είναι χαρακτηριστική η καθυστέρηση αντίδρασης και, κυρίως, επικοινωνιακής αντίδρασης εκ μέρους των διπλωματικών μηχανισμών των τριών κρατών. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το ζήτημα της Τυνησίας προέκυψε και εξελίχθηκε ως καθαρά εσωτερική υπόθεση και η μόνη διεθνής παράμετρος ήταν ότι το διεθνές σύστημα όχι μόνο δεν εμποδίζει, αλλά, αντιθέτως, ευνοούσε τις εξελίξεις, αφού καμία Δυτική μεγάλη δύναμη δεν φοβόταν ότι η οποιαδήποτε πολιτειακή αλλαγή θα οδηγούσε σε απώλεια ενός πολύτιμου συμμάχου της υπέρ κάποιας άλλης μεγάλης δύναμης. Τούτο το τελευταίο ίσως είναι και το σημαντικότερο όφελος από την τρέχουσα κατανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα, ότι δεν υπήρχαν αντικίνητρα, ότι οι Δυτικές μεγάλες δυνάμεις δεν φοβούνταν ότι από τις όποιες πολιτειακές αλλαγές θα προέκυπτε διεθνοπολιτική αλλαγή ή, και αν μία χώρα επιχειρούσε μελλοντικώς μία τέτοια αλλαγή, ότι τούτο θα μπορούσε, βραχυπρόθεσμα, να το πράξει με ευκολία. Αυτή είναι, ίσως, και η διαφορά με τις αλλαγές στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη στη δεκαετία του 1990. Εκεί η αλλαγή συνεπαγόταν βεβαιότητα ως προς τον διεθνοπολιτικό προσανατολισμό μίας χώρας· εδώ, η αλλαγή, έστω και επί το δημοκρατικότερο, εμπεριείχε και εμπεριέχει αβεβαιότητα ως προς τον διεθνοπολιτικό προσανατολισμό των συγκεκριμένων χωρών – αν όχι όλων, τουλάχιστον της Αιγύπτου. Αυτή η κατανομή ισχύος ίσως είναι η αιτία που μπόρεσε να υπάρξει μία κατανομή έργου μεταξύ των τριών Δυτικών δυνάμεων. Η Γαλλία δεν κοπίασε πολύ με την υπόθεση της Τυνησίας, οι ΗΠΑ ασχολήθηκαν κυρίως με την Αίγυπτο, ενώ η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο

φαίνεται να πρωταγωνίστησαν στη Λιβύη. Τούτο δεν συνεπάγεται πως οι ΗΠΑ δεν έπαιξαν σημαίνοντα ρόλο στις επιχειρήσεις της Λιβύης, αντίθετα με την επικρατήσασα επικοινωνιακά εντύπωση. Οι ΗΠΑ είχαν το συντονισμό των επιχειρήσεων μέχρι τα τέλη Μαρτίου και έκτοτε μέχρι το τέλος τους, τον άσκησε το ΝΑΤΟ. Τέλος, είναι αναγκαίο να υπογραμμισθεί ότι οι τρεις Δυτικές μεγάλες δυνάμεις δεν ήταν οι μόνες που έπαιξαν ρόλο στις εξελίξεις. Ίσως μεγαλύτερο ρόλο στην περίοδο πριν το ξέσπασμα των διαδηλώσεων να διαδραμάτισαν οι χώρες του Αραβικού Κόλπου, οι οποίες πρωταγωνίστησαν πολιτικά στο πλαίσιο του Αραβικού Συνδέσμου, πρωταγωνίστησαν στη χρηματοδότηση πολλών Σουνιτικών οργανώσεων και συμμετείχαν ενεργά στις επιχειρήσεις κατά του Καντάφι. Η μελέτη, όμως, του ρόλου τους είναι αντικείμενο προς περαιτέρω έρευνα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο (Αθήνα: Ποιότητα, 2000)

Κουσκουβέλης Ηλίας, Διπλωματία και στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αθήνα: Παπαζήσης, 1995), 105.

Ξενόγλωσση

Edward Luttwak, « In Syria, America loses if either side wins », *The New York Times*, 24 Αυγούστου 2013

El-Khawas, Mohamed A. "Tunisia's Jasmine Revolution: Causes and Impact." *Mediterranean Quarterly* 23, no. 4 (2012): 8. 45 Ilham Haouas, Edward Sayre, and Mahmoud Yagoubi. "Youth unemployment in Tunisia: Characteristics and policy responses." *Topics in Middle Eastern and African Economies* 14 (2012): 404.

Elliot House Karen, *On Saudi Arabia* (New York: Knopf, 2012).

Gideon Rose, "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", *World Politics* (vol. 51, No. 1, Oct. 1998), 144-172.

Gourevitch Peter, "The Second image reversed: the international sources of domestic politics", *International Organization* (32, 4, Autumn 1978), 881-912.

Hey Jeanne A.K., ed., *Small states in world politics: explaining foreign policy behavior* (Boulder, Co: Rienner Publishers, 2003), 187, 192.

Jones Toby C., "Time to Disband the Bahrain-Based U. S. Fifth Fleet," *The Atlantic*, June 10, 2011.

Gideon Rose, "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", *World Politics* (vol. 51, No. 1, Oct. 1998), 144-172.

Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, Editors, *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 1.

Waltz Kenneth N., *Theory of international politics* (London: Addison-Wesley, 1979), 40. Στα Ελληνικά: *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής* (Αθήνα: Ποιότητα, 2011).

Ιστότοποι

<http://www.state.gov>

<http://www.franceintheus.org>

<http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2010/03/137692.htm>

http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/ και http://www.youtube.com/watch?v=B_889oBKkNU.

<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2010/01/135274.htm>

<http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2010/03/137512.htm>

<http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2010/04/139944.htm>

<http://www.state.gov/secretary/rm/2010/05/141736.htm>

<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/statement-vicepresident-joe-biden-meeting-egyptian-president-hosni-mubarak>

<http://www.fco.gov.uk/en/news/latestnews/?view=PressS&id=551199382>

<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/10/07/fact-sheetpresidents-framework-investing-tunisia>

<http://www.franceintheus.org/IMG/html/briefing/2011/us111208.htm>

<http://www.fco.gov.uk/en/news/latestnews/?view=PressS&id=542249982>, 31.01.2011.

<http://www.fco.gov.uk/en/news/latestnews/?view=PressS&id=543962682>, 03.02.2011.

<http://www.fco.gov.uk/en/news/latestnews/?view=PressS&id=551199382>, 14.02.2011.

<http://www.fco.gov.uk/en/news/latest-news/?view=PressS&id=555975382>, 23.02.2011.

<http://www.fco.gov.uk/en/news/latestnews/?view=PressS&id=557181382>, 25.02.2011.

<http://www.ssrresourcecentre.org/wp-content/uploads/2011/06/Anderson-Demystifying-the-Arab-Spring.pdf>

The Wall Street Journal, http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704150604576166302482033280.html?mod=googlenews_wsj, Feb. 25, 2011.